

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

OMEJITVE NUJNEGA DEDOVANJA *DE LEGE LATA* IN *DE LEGE FERENDA*

(magistrsko diplomsko delo)

Avtor: Erik Novak

Mentorica: prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Ljubljana, september 2020

KAZALO

UVOD	6
1 UREDITEV NUJNEGA DEDOVANJA V SLOVENIJI	9
1.1 Ustavnoppravna ureditev dedovanja	9
1.1.1 Ustavnoppravna ureditev nujnega dedovanja	11
1.2 Zakonodajna ureditev dedovanja	12
1.2.1 Zakonska ureditev nujnega dedovanja	12
2 POJEM NUJNEGA DEDOVANJA.....	12
2.1 Uvodno	12
2.2 Pravna narava nujnega dedovanja	13
2.3 Nujni dediči	14
2.4 Nujni delež	14
2.4.1 Izračun nujnega deleža	15
2.4.2 Prikrajšanje nujnega deleža	16
3 IZKLJUČITVE IN OMEJITVE NUJNEGA DEDOVANJA <i>DE LEGE LATA</i>	18
3.1 Razdedinjenje	19
3.1.1 Razlogi za razdedinjenje	19
3.1.2 Veljavnost razdedinjenja	26
3.1.3 Posledice razdedinjenja	26
3.1.4 Uveljavljanje razdedinjenja	28
3.2 Odvzem nujnega deleža v korist potomcev.....	28
3.2.1 Zapravlživost in prezadolženost	29
3.2.2 Veljavnost odvzema nujnega deleža	30
3.2.3 Posledice odvzema nujnega deleža	31
4.1 Izigravanje zakona s pogodbo	33
4.1.1 Nedopustnost nagiba za sklenitev pogodbe	34
4.1.2 Izpodbijanje fravduloznih pogodb	34
5 PREDLOGI SPREMEMB NA PODROČJU NUJNEGA DEDOVANJA	36

5.1 Uvodno	36
5.2 Primerjalnopravni pregled.....	37
5.2.1 Nemčija	37
5.2.2 Avstrija	38
5.2.3 Italija.....	40
5.2.4 Hrvaška.....	41
5.2.5 Anglija	42
5.3 Nujno dedovanje <i>de lege ferenda</i>	43
ZAKLJUČEK.....	47
LITERATURA IN VIRI	48
Monografije	48
Strokovni članki	49
Spletni viri.....	50
Drugi viri	51
Slovenski predpisi	51
Tuji predpisi	52
Sodne odločbe slovenskih sodišč	52
Sodne odločbe tujih sodišč	55

POVZETEK

Slovenska ureditev nujnega dedovanja je kljub velikim družbenim spremembam v zadnjih štirih desetletjih ostala skorajda nespremenjena, zaradi česar se, tako kot tudi ponekod drugod po Evropi, pojavljajo težnje po spremembah tega področja, da bi normativno urejenost uskladili z dejanskimi potrebami in aktualno vrednostno podstatjo družbe.

Zapustnik lahko načeloma prosto razpolaga s svojim premoženjem, pri tem pa je močno omejen z institutom nujnega dedovanja, ki mu onemogoča razpolagati z določenim delom njegovega premoženja in zagotavlja določenim zapustnikovim bližnjim določen delež na njegovem premoženju tudi proti njegovi volji, če ti bližnji niso dedno nevredni ali razdedinjeni.

Ne glede na to ima zapustnik možnost izključiti nujne dediče od dedovanja z razdedinjenjem, vendar morajo biti pri tem izpolnjeni (izrecno določeni) pogoji, ki jih sodišča ozko razlagajo.

Zaradi navedenih omejitev razpolaganja s premoženjem za primer smrti so nekateri zapustniki našli izhod v obligacijskih pogodbah z dednopravnimi učinki, ki jih uporabijo, ker želijo obiti kogentna pravila o nujnem dedovanju.

Primerljive pravne ureditve kažejo na tendenco sprememb v smeri zmanjševanja višine nujnega deleža, oženja kroga nujnih dedičev ter širjenja možnosti razdedinjenja, vse z namenom večanja zapustnikove svobode razpolaganja s premoženjem, kar bi lahko smiselno podobno *de lege ferenda* uredila tudi Slovenija.

KLJUČNE BESEDE: omejitev nujnega dedovanja, razdedinjenje, nujni delež, nujno dedovanje *de lege ferenda*

ABSTRACT

Despite major social changes in the past forty years, the Slovenian regulation of the forced heirship remained almost unchanged. Like in some other European countries this has led to desires to changes in this field and appeals for adjustment of the normative regulation to the actual needs and current value system of the society.

In principle deceased has his estate at his free disposal, but he is severely limited with the institute of the forced heirship, which disables him from free disposal of a part of his estate. As well the forced heirship provides a part of the deceased's estate to the certain deceased's relatives against his will, if these relatives are not unworthy to inherit or are nor disinherited.

Despite the abovementioned, the deceased has a possibility to exclude the forced heirs from the inheritance with the disinheritance. However, certain conditions, expressly provided by the law and restrictively interpreted by the court, must be met.

Due to abovementioned limitations of the disposal with the estate *mortis causa* some deceased found an exit in contractual obligations with certain inheritance effects, which they use when they want to avoid the peremptory norms of the forced heirship.

Comparable law systems show a tendency of changes in direction of the diminution of the forced share, shortening the number of the forced heirs and expansion of the disinheritance's conditions. All aiming for the extension of the deceased's freedom of the disposal with his estate. This should be in similar manner *de lege ferenda* regulated in Slovenia.

KEY WORDS: limitation of the forced heirship, disinheritance, forced share, forced heirship *de lege ferenda*

*Tega magistrskega diplomskega dela ne bi bilo brez moje krasne družine, ki me je neprestano podpirala pri šolanju in študiju, mojih čudovitih prijateljev, ki so mi popestrili in polepšali študijska leta ter moje potrpežljive mentorice, ki mi je nudila strokovno oporo pri izdelavi naloge.
Hvala vam!*

UVOD

Z dedovanjem se vsaj enkrat v življenju sreča skorajda vsakdo, saj je neločljivo povezano s človeško umrljivostjo, in zato potrebujemo ureditev prehoda premoženja. Že v zgodnjih fazah razvoja človeške družbe so se pojavila pravila dedovanja, ki so urejala zapustnikovo svobodo razpolaganja in jo omejevala s pravicami družine do premoženja. Namen je bil v ohranitvi premoženja v rodbini in v preprečevanju eksistencialne stiske družine ob zapustnikovi smrti. Že na začetku pravnega razvoja so obstajala pravila, ki so omejevala pravico bližnjih do dedovanja premoženja. Tako je na primer Hamurabijeva pravna zbirka¹ vsebovala določbe o razdedinjenju.² Rimsko pravo je nato bolj sistematično uredilo dedovanje, pri čemer je med drugim razdelalo institute oporoke, nujnega dedovanja in njegovih omejitev, katere *mutatis mutandis* uporabljamo še danes.³

Nujno dedovanje omogoča dedovanje zapustnikovih bližnjih, čeprav so bili z oporoko prezrti. Gre za poseg v zapustnikovo svobodo odločanja o lastnem premoženju *inter vivos* in *mortis causa*, ki pa naj bi bil zgodovinsko upravičen z zagotavljanjem preživetja zapustnikovih bližnjih in ohranitvijo premoženja v rodbini. Zaradi sprememb v družbi se danes tako upravičevanje posega v lastninsko pravico postavlja pod vprašaj.

Poglejmo primer: starejši vdovec je lastnik kmetije, ki jo je vse življenje obdeloval. Ima pet otrok, od katerih so se štirje že davno osamosvojili, razselili po svetu in pozabili na očeta, peti pa očetu občasno pomaga na kmetiji ter skrbi zanj, ko je obnemogel, čeprav tudi on s svojo družino živi drugje. Oče umre in z oporoko zapusti vse premoženje sinu, ki je intenzivno skrbel zanj, ostale otroke pa razdedini. Na zapuščinski obravnavi se pojavijo tudi ostali štirje bogati otroci, ki jih že petdeset let nihče ni videl, uspešno izpodbijejo razdedinjenje ter vsi zahtevajo nujni delež in zmanjšanje oporočnih razpolaganj. Se zdi pravično, da bi dobili zahtevane nujne deleže?

Gornji primer slikovito oriše posamične, po mojem mnenju, slabosti slovenske ureditve nujnega dedovanja. Oporočitelj kljub svobodi razpolaganja s svojim premoženjem zaradi ozkih zakonskih razlogov za razdedinjenje, ki jih sodišča ozko razlagajo, težko razdedini nujne dediče. Nujni dediči pa imajo pravico do sorazmerno visokega nujnega deleža samo zato, ker jih zakon domneva kot bližnje zapustniku, ki si že *ipso facto* zaslužijo dobiti del njegovega premoženja, čeprav dejansko zapustniku niso blizu.

¹ Gl. K. Škrubej, 2010, Pravo v zgodovini, str. 46–47.

² Gl. C. H. Walter Johns, Babylonian law - The Code of Hammurabi, URL: <<https://mcadams.posc.mu.edu/txt/ah/Assyria/Hammurabi.html#Hammurabi.Law.168>> (20. 7. 2020).

³ Gl. J. Kranjc, 2020, Rimsko pravo, str. 779–787 in 799–822.

Nekateri zapustniki se zato zatečejo k sklenitvi pogodbe o dosmrtnem preživljanju, s katero si zagotovijo preživljanje, poleg tega pa preprečijo nujnim dedičem, da bi dedovali. K temu jih napeljujeta aktualna zakonodaja in judikatura. Vprašanje je, kdaj bo zakonodajalec prepoznal to prakso kot sporno in spremenil zakonodajo tako, da zapustnikom ne bo treba izigravati zakona in imeti zaradi tega nepotrebne stroške.

S podobnimi vprašanji se evropska pravna teorija ukvarja že nekaj let, v nekaterih državah je to rezultiralo v reformi dednega prava,⁴ pri nas pa slednja v kratkem ni predvidena. Kljub temu je tematika vredna obravnave, saj le v luči primerjalnega prava lahko ustrezno kritično ocenimo naše domače pravo.

V magistrski nalogi je opisana slovenska ureditev nujnega dedovanja s poudarkom na omejitvah in izključitvah nujnih dedičev z različnimi zakonskimi instituti in pogodbami. Na koncu je s pomočjo primerjalnopravnega pregleda podan predlog izboljšanja ureditve nujnega dedovanja, da bo ta, ob zmanjšanem poseganju v pravice zapustnika, ustrezala sodobni družbi. V pričujočem delu je podrobneje obravnavano zlasti omejevanje nujnega dedovanja po volji zapustnika, niso pa vključena vprašanja dedne nevrednosti, dedne sposobnosti, možnosti povečevanja in zmanjševanja dednega deleža ter procesnopravne problematike, saj to presega zastavljeni obseg naloge.

⁴ Npr., v Nemčiji so z reformo med drugim razširili razloge za razdedinjenje, na Danskem so zmanjšali vrednost nujnega deleža, v Avstriji pa zmanjšali krog nujnih dedičev. Gl. A. Markovič, Reforma nujnega dedovanja, v: Pravna praksa, 48 (2011), str. 17, gl. tudi točko 5.2 te naloge.

1 UREDITEV NUJNEGA DEDOVANJA V SLOVENIJI

1.1 USTAVNOPRAVNA UREDITEV DEDOVANJA

Dedovanje je eden od temeljnih pravnih institutov, ki spremlja človeštvo že od pojava zasebne lastnine. Ker je dedovanje tako tesno povezano s človekom in lastninsko pravico, veliko ustav v katalog človekovih pravic uvršča tudi pravico do dedovanja. Tako so temelji pravice do dedovanja urejeni tudi v 33. členu Ustave Republike Slovenije,⁵ ki zagotavlja pravico do zasebne lastnine in dedovanja. Ti dve pravici sta urejeni v istem členu, ker sta medsebojno zelo povezani,⁶ poleg tega pa sta obe pravici izraz iste svobode,⁷ kar mora upoštevati tudi zakonodajalec pri snovanju dednopravnih pravil.

Pravica do dedovanja je človekova pravica in kot taka je omejena s pravicami drugih, vanjo pa se lahko poseže zaradi javnega interesa, če je tak poseg v skladu z načelom sorazmernosti.⁸

Ustavna pravica do dedovanja je po svojih lastnostih predvsem obrambna pravica, t. i. pravica negativnega statusa,⁹ kar pomeni, da država ne sme arbitrarno in brez razumnih razlogov posegati vanjo in določati pravil za dedovanje, poleg tega pa mora biti vsak zakonodajalčev poseg v pravico do dedovanja upravičen.¹⁰

Iz ustavne pravice do dedovanja izhajata dve pravici, ki sta hkrati tudi odraz pravno zavarovane dobrine ustavnega varstva lastnine:¹¹

- pravica zapustnika do svobodnega razpolaganja s svojim premoženjem *mortis causa* (svoboda oporočnega razpolaganja),
- pravica dediča do pridobitve premoženja *mortis causa*.¹²

Ustavno sodišče Republike Slovenije¹³ se je v svoji praksi *obiter dictum* dotaknilo razmerja med zapustnikovo oporočno svobodo (imenovano tudi svoboda testiranja) in pravico dediča do

⁵ Ustava Republike Slovenije (URS), Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a, v nadaljevanju: »Ustava«.

⁶ Gl. M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 361, gl. tudi K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 472.

⁷ Gl. U-I-123/94, gl. tudi M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 331.

⁸ Gl. M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 331, gl. tudi M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 361 in 654.

⁹ Gl. M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 653.

¹⁰ Gl. *ibid.*, str. 361, gl. tudi U-I-86/97.

¹¹ Gl. M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 319.

¹² Gl. M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 361 in 653, gl. tudi M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 319 in 330, in K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 472–473, tako tudi Up-1734/07 in U-I-149/07.

¹³ V nadaljevanju: »Ustavno sodišče«.

dedovanja. Zapisalo je, da je treba močnejše varovati nedotakljivost življenja in svobodo testiranja zapustnika kot pravico dediča do dedovanja.¹⁴ S tem je Ustavno sodišče pustilo priprta vrata za morebitne spremembe v ureditvi nujnega dedovanja, če upoštevamo, da pravica dediča do dedovanja zajema tudi pravico nujnega dediča do nujnega dedovanja.

Svoboda testiranja je, kot druge ustavne pravice, omejena s pravicami drugih, poleg tega pa jo omejujeta tudi ekonomska in socialna funkcija lastnine, ki ju Ustava ureja v 67. členu.¹⁵ Ustavno sodišče se je že večkrat izreklo, da 33. in 67. člen Ustave tvorita organsko in nerazdružljivo celoto.¹⁶ Zakonodajalec je pri omejevanju in določanju pogojev dedovanja zaradi zagotavljanja teh funkcij lastnine tudi zavezan k spoštovanju načela sorazmernosti.¹⁷

Ustava izrecno omenja dedovanje tudi v 67. členu, ko napotuje na zakonodajno določanje načinov in pogojev dedovanja. Zakonodajalec pa na podlagi tega pooblastila ne sme omejiti človekovih pravic, temveč sme samo določiti način njihovega uresničevanja.¹⁸ Zakonodajalec torej ne sme arbitrarno, nerazumno in mimo namena danega pooblastila določati pogojev za dedovanje.¹⁹ Na podlagi navedenega ustavnega pooblastila je zakonodajalec z Zakonom o dedovanju²⁰ skladno z načelom socialne države²¹ predpisal način uresničevanja zapustnikove svobode razpolaganja s svojim premoženjem z ustanovo nujnega deleža.²² Na podlagi istega pooblastila pa lahko zakonodajalec spremeni krog nujnih dedičev²³ in kvote nujnega deleža, določi pogoje za uveljavljanje nujnega deleža²⁴ ter prilagodi razloge za razdedinjenje.²⁵

¹⁴ Gl. U-I-3/93.

¹⁵ Gl. M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 319, gl. tudi M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave str. 361.

¹⁶ Gl. U-I-165/08, Up-1772/08, Up-379/09, U-I-313/98, gl. tudi M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 548, in G. Virant in L. Šturm, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 347.

¹⁷ Gl. T. Steinman, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 344.

¹⁸ Gl. Up-1734/07 in U-I-149/07.

¹⁹ Gl. K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 473, gl. tudi U-I-86/97.

²⁰ Zakon o dedovanju (ZD), Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16.

²¹ Gl. M. Končina Peternel, v: F. Arhar *et al.*, 2010, Komentar Ustave, str. 653.

²² Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 93.

²³ Gl. 5. člen Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG), Uradni list RS, št. 70/95, 54/99 – odl. US in 30/13.

²⁴ Gl. Uredbo o določitvi vrednosti zapuščine za nepremičnine, ki so v lasti članov agrarne skupnosti, Uradni list RS, št. 22/17.

²⁵ Gl. V. Žnidaršič Skubic, K. Zupančič, L. Ude, Reforma dednega prava, 2005, str. 19.

1.1.1 Ustavnopravna ureditev nujnega dedovanja

Nujno dedovanje v Ustavi ni izrecno omenjeno, vendar lahko na podlagi prakse Ustavnega sodišča in medsebojno povezanih ustavnih določb o dedovanju z drugimi ustavnimi določbami (npr. varstvo družine)²⁶ sklepamo, da je tudi nujno dedovanje ustavna kategorija.²⁷

Pravna ureditev nujnega dedovanja izraža načelo socialne države, toda samo v obsegu, v katerem je nujno dedovanje razumno povezano z zagotavljanjem socialne funkcije lastnine. Ohranjanje premoženja v ožji družini zapustnika samo po sebi nima utemeljenega ustavnopravnega razloga za pravno varstvo nujnega dediča z vidika socialne, ekološke ali ekonomske vezanosti lastnine.²⁸

V teoriji lahko zasledimo stališča o nesorazmernosti slovenske ureditve nujnega dedovanja, s katerimi se je moč strinjati. Nujno dedovanje nesorazmerno posega v zapustnikovo svobodo testiranja, saj poseg ni vedno nujen za zagotovitev eksistence zapustnikovih bližnjih. Namena varovanja eksistence zapustnikovih bližnjih ne dosega zato, ker ta okoliščina ni pogoj za pridobitev nujnega deleža pri absolutnih nujnih dedičih. Zakon bi na primer lahko naložil zapustniku dolžnost, naj po svoji smrti poskrbi za eksistencialno ogrožene svojce z določeno naklonitvijo, s čimer bi bil zasledovani namen lahko dosežen.²⁹

Ustavno sodišče se o ustavnosti instituta nujnega deleža neposredno še ni izreklo,³⁰ so pa ustavni sodniki že sprejeli stališče, da je trenutna ureditev razmerja med oporočnim in zakonitim dedovanjem ustavno skladna, pri tem pa so pustili možnost za razvoj sodne prakse z navedbo, da zakonodajalec pri urejanju področja dedovanja tehta razloge za oporočno in zakonito dedovanje glede na dano pravno in dejansko situacijo. Ta situacija se počasi in vztrajno spreminja, pojavlja se vedno več zahtev po spremembi nujnega dedovanja, ker le-to preveč posega v oporočno svobodo zapustnika. Vrhovno sodišče Republike Slovenije³¹ je že večkrat izrazilo dvom v utemeljenost poseganja nujnega deleža v pravico zapustnika do razpolaganja s premoženjem in pravico do zasebnega življenja³² s sklicevanjem na socialno vezanost lastnine.³³

²⁶ Gl. 54. člen URS, gl. tudi K. Zupančič, *Temeljna načela dednega prava*, 2008, str. 81, in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, *Veliki komentar*, str. 37–38.

²⁷ Gl. M. Kramberger Wherry, 2010, *Nujno dedovanje*, str. 26, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, *Dedno pravo*, str. 34–35.

²⁸ Gl. M. Avbelj *et al.*, 2019, *Komentar Ustave*, str. 319.

²⁹ Gl. J. Zakojšek, 2003, *Omejitev svobode testiranja z ustanovo nujnega deleža*, str. 28.

³⁰ Gl. M. Kramberger Wherry, 2010, *Nujno dedovanje*, str. 108.

³¹ V nadaljevanju: »Vrhovno sodišče«.

³² Gl. 35. člen URS.

³³ Gl. II Ips 230/2017 in II Ips 324/2016.

Zaradi vsebinske enakosti določbe 33. člena Ustave o dedovanju³⁴ z ustrežno določbo nemške ustave lahko povzamemo tudi nekaj misli iz nemške teorije in prakse nemškega ustavnega sodišča.³⁵

Nemška teorija meni, da njihova ustava varuje zapustnikovo svobodo testiranja in pravice zapustnikovih bližnjih do nujnega deleža.³⁶ Nemško zvezno ustavno sodišče meni, da je ustavno skladno, da imajo otroci zapustnika pravico do udeležbe na zapuščini in da bi bila ukinitiv nujnega deleža protiustavna, saj je nujno dedovanje odraz družinske solidarnosti, ki je ni mogoče ukiniti.³⁷ To stališče podpirajo tudi slovenski pravni teoretiki z dostavkom, da je v našem pravu svoboda testiranja vseeno preveč omejena.³⁸

1.2 ZAKONODAJNA UREDITEV DEDOVANJA

Krovni zakon, ki ureja dedovanje v Sloveniji, je ZD, poleg njega pa slovenski pravni red pozna še nekaj drugih zakonov,³⁹ ki vsebujejo dednopravne določbe. V nadaljevanju naloge bom predstavil zgolj ureditev na podlagi ZD.

1.2.1 Zakonska ureditev nujnega dedovanja

Nujno dedovanje je urejeno v ZD v poglavju z naslovom »Dedovanje na temelju zakona«.

ZD podrobneje izpeljuje enega od temeljnih načel dednega prava, tj. načelo dedovanja v družini (načelo vezanosti premoženja na družino), s tem, ko določa nujne dediče za primere, ko zapustnik razpolaga z delom zapuščine, ki je pridržan nujnim dedičem (tj. rezervirani del zapuščine ali rezerva).⁴⁰ S tem pa se omejuje drugo temeljno načelo dednega prava, tj. svoboda oporočnega razpolaganja.⁴¹

2 POJEM NUJNEGA DEDOVANJA

2.1 UVODNO

Zapustnik je načeloma svoboden pri odločanju o razpolaganju s svojim premoženjem *inter vivos* in *mortis causa*.⁴² Vendar pa v večini pravnih redov obstaja institut,⁴³ ki v korist zapustnikovih

³⁴ Gl. K. Zupančič, Omejitev svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 19.

³⁵ Gl. *ibid.*

³⁶ Gl. *ibid.*

³⁷ Gl. K. Zupančič, Temeljna načela dednega prava, 2008, str. 78, op. 10, gl. tudi S. Pavlin, 2011, Omejitev svobode oporočnega razpolaganja, str. 4.

³⁸ Gl. K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 474.

³⁹ Gl. npr. ZDKG.

⁴⁰ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 93, gl. tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 79.

⁴¹ Gl. K. Zupančič, Temeljna načela dednega prava, 2008, str. 78.

⁴² Gl. 8. člen ZD.

⁴³ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 108.

bližnjih družinskih članov zamejuje njegovo lastninsko svobodo. V slovenskem pravu je to nujno dedovanje, ki predstavlja omejitev zapustnikove svobode razpolaganja s premoženjem z namenom ohranitve premoženja v rodbini in zagotovitve preživljanja bližnjim sorodnikom.⁴⁴ Na ta način se vzpostavlja kompromis med zapustnikovo svobodo razpolaganja na eni strani ter pravico svojcev do dediščine⁴⁵ in ohranjanjem premoženja v rodbini na drugi.⁴⁶

Določenih oseb, ki jim ZD daje status nujnih dedičev, oporočitelj ne more izključiti od dedovanja niti s prezrtjem z oporoko niti z neodplačnimi razpolaganji *inter vivos*, saj gre za kogentne norme. Nujnim dedičem pripada določen del zapuščine, ki se imenuje nujni delež (*pars legitima*).⁴⁷ Če v konkretnem primeru obstaja več nujnih dedičev, se vsota njihovih nujnih deležev imenuje rezervirani del zapuščine (rezerva). Če zapustnik neodplačno razpolaga s premoženjem, ki spada v rezervo, pride do prikrajšanja nujnega deleža,⁴⁸ zaradi česar lahko nujni dediči v zapuščinskem postopku po zapustniku zahtevajo razveljavitev teh razpolaganj.⁴⁹ Zapustnik pa lahko neomejeno razpolaga s svojim preostalim premoženjem, imenovanim razpoložljivi del zapuščine.⁵⁰

2.2 PRAVNA NARAVA NUJNEGA DEDOVANJA

Nujno dedovanje je po slovenskem pravu urejeno kot posebna vrsta zakonitega dedovanja,⁵¹ kar izhaja iz sistematike ZD, poleg tega pa so nujni dediči upravičeni do nujnega deleža le, če bi tudi sicer dedovali kot zakoniti dediči.⁵² Trdno povezanost med zakonitim in nujnim dedovanjem dokazuje še način določitve višine nujnega deleža, ki je vedno izražen v razmerju do zakonitega dednega deleža, ki bi ga prejel nujni dedič, če ne bi bilo oporoke.⁵³

Nujni dedič je pravi dedič, zato mu gre praviloma alikvotni del zapuščine, tj. del vsake stvari in vsake pravice, ki sestavljajo zapuščino.⁵⁴ Nujni dedič ima položaj pravega dediča tudi, če je zapustnik z oporoko določil, da nujni dedič dobi svoj nujni delež v določenih stvareh, denarju oz.

⁴⁴ Gl. A. Finžgar, 1956, Nujni delež.

⁴⁵ Gl. K. Zupančič, 2005, Dedovanje z uvodnimi pojasnili, str. 56.

⁴⁶ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 107.

⁴⁷ Gl. 1. odstavek 26. člena ZD, gl. tudi točko 2.4 te naloge.

⁴⁸ Gl. 1. odstavek 34. člena ZD, gl. tudi točko 2.4.2 te naloge.

⁴⁹ Gl. 34. člen ZD.

⁵⁰ Gl. 3. odstavek 26. člena ZD, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 93.

⁵¹ Vrhovno sodišče je sicer leta 1979 izrazilo stališče, da je nujno dedovanje po svojih lastnostih oporočno dedovanje, saj do njega ne pride brez oporoke, vendar je teorija to stališče kritizirala in ga naposled presegla, gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 94, op. št. 171, gl. tudi S. Pavlin, 2011, Omejitve svobode oporočnega razpolaganja, str. 61, in K. Zupančič, 1995, Predpisi o dedovanju, str. 53.

⁵² Gl. 3. odstavek 25. člena ZD.

⁵³ Gl. 2. odstavek 26. člena ZD, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 94, gl. tudi S. Pavlin, 2011, Omejitve svobode oporočnega razpolaganja, str. 61.

⁵⁴ Prevezeto iz francoskega sistema, *droit de réserve*, gl. 912. člen Code civil.

pravicah,⁵⁵ kar mora zapustnik nedvoumno izraziti bodisi v oporoki bodisi z drugimi ravnanji. Ker je nujni dedič pravi dedič, odgovarja za zapustnikove dolgove tako kot drugi dediči.⁵⁶

Nujno dedovanje omejuje tudi zapustnikovo pravico do razpolaganja s svojim premoženjem *inter vivos*, saj če zapustnik razda vse svoje premoženja z neodplačnimi posli za časa svojega življenja, lahko nujni dediči zahtevajo razveljavitev teh neodplačnih razpolaganj v delu, v katerem je zapustnik posegel v rezervirani del zapuščine.⁵⁷

2.3 NUJNI DEDIČI

De lege lata slovenska ureditev pozna dve kategoriji nujnih dedičev:

1. absolutni nujni dediči so: zapustnikovi potomci, posvojenci in njihovi potomci, zapustnikovi posvojitelji⁵⁸ ali starši in zakonec,⁵⁹ zunajzakonski partner⁶⁰ ter istospolni partner iz sklenjene ali neskljenjene partnerske zveze,⁶¹
2. relativni nujni dediči so: zapustnikovi stari starši in sorojenci ter starši in otroci zapustnikovih posvojiteljev,⁶² če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje.⁶³

2.4 NUJNI DELEŽ

Nujni delež zapustnikovih potomcev, posvojencev in njihovih potomcev, zakonca, zunajzakonskega partnerja ali istospolnega partnerja znaša polovico njihovega zakonitega dednega deleža, nujni delež ostalih nujnih dedičev pa tretjino.⁶⁴

Za določitev velikosti konkretnega nujnega deleža je treba najprej izračunati velikost zakonitega dednega deleža tega dediča z upoštevanjem vseh zakonitih dedičev, poleg tega pa moramo vzeti v račun tudi morebitna povečanja ali zmanjšanja dednih deležev posameznih zakonitih dedičev v korist ali breme nujnega dediča ali oporočnega dediča.⁶⁵

⁵⁵ Gl. 27. člen ZD, gl. tudi VSK I Cp 587/2005.

⁵⁶ Gl. K. Zupančič, 2005, Dedovanje z uvodnimi pojasnili, str. 58.

⁵⁷ Gl. 34. člen ZD, gl. tudi K. Zupančič, 1995, Predpisi o dedovanju, str. 52.

⁵⁸ Pri popolni posvojitvi gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 95.

⁵⁹ Gl. 1. odstavek 25. člena ZD.

⁶⁰ Gl. 4.a člen ZD.

⁶¹ Gl. 2. in 3. člen Zakona o partnerski zvezi (ZPZ), Uradni list RS, št. 33/16. V nadaljevanju naloge pri slovenski ureditvi omenjam samo istospolne partnerje, s katerimi imam v mislih istospolne partnerje iz sklenjene in iz neskljenjene partnerske zveze, če ni izrecno navedeno drugače.

⁶² Pri popolni posvojitvi gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 95.

⁶³ Gl. 2. odstavek 25. člena ZD.

⁶⁴ Gl. 2. odstavek 26. člena ZD.

⁶⁵ Gl. 13., 23. in 24. člen ZD, gl. tudi M. Kreč, Đ. Pavić, 1964, Komentar zakona o nasledivanju, str. 74.

Pri izračunavanju velikosti nujnega deleža se ne upoštevajo dediči, ki so se odpovedali dedovanju,⁶⁶ ter dedno nevredne in razdedinjene osebe, saj jih zakon obravnava, kot da so umrli pred zapustnikom.⁶⁷ Nujni deleži se povečajo zaradi prirasti (akrescence), razen če ima nevredni, razdedinjeni oz. umrli potomce, ki so lahko nujni dediči. V tem primeru dedujejo nujni delež potomci na podlagi vstopne pravice.⁶⁸

Če se nujni dedič odpove nujnemu deležu,⁶⁹ se šteje, da se strinja z oporoko in da ne bo uveljavljal nujnega deleža, zato gre taka odpoved v korist oporočnega dediča.

Če se je oseba odpovedala dedovanju samo v svojem imenu, dedujejo njegov nujni delež po vstopni pravici njegovi potomci, če so lahko nujni dediči.⁷⁰

2.4.1 Izračun nujnega deleža

Nujni delež se izračuna na podlagi obračunske vrednosti zapuščine, ki je vsota čiste zapuščine (tj. premoženje zapustnika brez izločenih delov⁷¹ ter dolgov zapustnika in zapuščine) in vrednosti določenih daril, ki jih je zapustnik poklonil za časa življenja.⁷² ZD s tem preprečuje zapustnikovo izigravanje nujnih dedičev z neodplačnim razpolaganjem pred smrtjo. Obračunska vrednost zapuščine se računa samo, kadar nujni dedič zahteva nujni delež.⁷³

V obračunski vrednosti zapuščine se upoštevajo darila, ki jih je zapustnik kadarkoli naklonil osebam, ki bi v primeru zakonitega dedovanja prišle v poštev kot dediči (dediči *in concreto*),⁷⁴ četudi bi se dedič temu odpovedal, in darila, ki jih je zapustnik podaril v zadnjem letu pred svojo smrtjo komurkoli.⁷⁵ V izračunu pa se ne upoštevajo t. i. privilegirana darila:⁷⁶ darila v dobrodelne in človekoljubne namene; darila, dana organizacijam za humanitarne namene; darila, dana ljudem v stiski;⁷⁷ stroški za preživljanje in obvezno šolanje dediča;⁷⁸ običajna manjša darila⁷⁹ ter darila, dana tistemu, namesto katerega vstopi dedič zaradi njegove nevrednosti, razdedinjenja ali odvzema nujnega deleža.⁸⁰ Če zapustnik nikoli ni ničesar podaril, je obračunska vrednost

⁶⁶ Gl. 137. člen ZD.

⁶⁷ Gl. 44. in 127. člen ZD.

⁶⁸ Gl. 12. člen ZD, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 98.

⁶⁹ Gl. 3. odstavek 208. člena v zvezi s 133. členom ZD.

⁷⁰ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 98.

⁷¹ Gl. 32., 33. in 128. člen ZD.

⁷² Gl. 28. člen ZD.

⁷³ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 100.

⁷⁴ Gl. M. Kreč, Đ. Pavić, 1964, Komentar zakona o nasleđivanju, str. 88.

⁷⁵ Gl. 29. člen ZD, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 99, gl. tudi II Ips 230/2017.

⁷⁶ Gl. 6. odstavek 29. člena ZD.

⁷⁷ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 99.

⁷⁸ Gl. 54. člen ZD.

⁷⁹ Gl. 55. člen ZD.

⁸⁰ Gl. 1. odstavek 56. člena ZD.

zapuščine enaka čisti zapuščini, če pa zapustnik umre brez premoženja, je obračunska vrednost enaka vrednosti daril.

Razpoložljivi del zapuščine je razlika med obračunsko vrednostjo zapuščine in rezervo. Rezerva pa je vsota vseh nujnih deležev, ki jih izračunamo kot določene kvote (tj. polovica ali tretjina) dednih deležev, izračunanih od obračunske vrednosti zapuščine.

2.4.2 Prikrajšanje nujnega deleža

Če zapustnik z darili⁸¹ ali oporočnimi razpolaganji poseže v rezervo, s tem prikrajša nujni delež, zaradi česar lahko nujni dediči zahtevajo zmanjšanje oporočnih razpolaganj, če pa to ne zadostuje za kritje rezerve, lahko zahtevajo še vračanje daril.⁸²

Če so oporočna razpolaganja in darila namenjena nujnemu dediču, se ta do višine njegovega nujnega deleža ne štejejo za prikrajšanje nujnega deleža nujnega dediča. Presežek (nad vrednostjo nujnega deleža posameznega nujnega dediča) pa šteje za prikrajšanje nujnega deleža, enako kot velja za darila in volila, ki jih nujni dedič dobi poleg nujnega deleža.⁸³

Oporočna razpolaganja (dedni deleži in volila) se zmanjšajo v enakem razmerju, neodvisno od obsega, narave ali koristnika razpolaganj, če iz oporoke ne izhaja drugače. Če je oporočitelj določil izplačilo določenega volila pred drugimi, se tako volilo zmanjša le, če vrednost drugih volil ne zadošča za odpravo prikrajšanja nujnega deleža.⁸⁴ Če se zaradi prikrajšanja nujnega deleža prekličejo vsa oporočna razpolaganja, oporočni dediči niso več zapustnikovi dediči, če niso istočasno tudi zakoniti.⁸⁵

Darila se vračajo v obrnjenem vrstnem redu, kot so bila dana (glede na čas izročitve darila), istočasno dana darila pa se vračajo sorazmerno.⁸⁶

Odpravo prikrajšanja nujnega deleža lahko zahtevajo samo nujni dediči *in concreto*⁸⁷ v zapuščinskem postopku. Če zahtevke za odpravo prikrajšanja ni postavljen, sodišče samo ugotovi zakoniti delež dediča, pri čemer upošteva samo del zapuščine, s katerim oporočitelj ni razpolagal, in ne gleda na prikrajšanje.⁸⁸ V primeru sporne dejanske podlage zahtevka za odpravo prikrajšanja zapuščinsko sodišče napoti dediča, čigar pravica je manj verjetna, na pravdo.⁸⁹ Če nujni dedič

⁸¹ Darilo je vsako zapustnikovo razpolaganje s premoženjem v korist druge osebe brez povračila, gl. 29. člen ZD in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 128.

⁸² Gl. 34. člen ZD, gl. tudi VSL II Cp 3727/2011.

⁸³ Gl. 4. odstavek 34. člena ZD, gl. tudi J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 147.

⁸⁴ Gl. 36. člen ZD.

⁸⁵ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 152.

⁸⁶ Gl. 38. člen ZD.

⁸⁷ Gl. 40. člen ZD.

⁸⁸ Gl. A. Finžgar, 1956, Nujni delež, str. 11.

⁸⁹ Gl. 210. in 212. člen ZD, gl. tudi VSC Cp 1119/2008.

zahteva vračanje daril, lahko sodišče odloči v zapuščinskem postopku le, če so obdarjenci udeleženci postopka in priznajo zahtevek, sicer mora nujni dedič uveljavljati svoj zahtevek v pravdi, na katero ga napoti sodišče,⁹⁰ v določenih primerih pa v samostojni pravdi.⁹¹ Zahtevek za izpodbijanje daril ima podobno naravo kot tožba za izpodbijanje pravnih dejanj dolžnika (*actio Pauliana*).⁹²

Nujni dedič mora zahtevati redukcijo oporočnih razpolaganj najpozneje v treh letih od razglasitve oporoke, restitucijo daril pa najpozneje v treh letih od smrti zapustnika (oz. pravnomočnosti odločbe o razglasitvi za mrtvega ali odločbe o ugotovitvi smrti), sicer izgubi pravico do nujnega deleža.⁹³

⁹⁰ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, *Dedno pravo*, str. 99.

⁹¹ Gl. *ibid.*, str. 288–289.

⁹² Gl. VSL I Cp 1189/2015.

⁹³ Gl. 41. člen ZD.

3 IZKLJUČITVE IN OMEJITVE NUJNEGA DEDOVANJA *DE LEGE LATA*

Zapustnik mora paziti, da ne pride do prikrajšanja nujnih deležev, kljub temu pa zakonodajalec položaja nujnih dedičev ne varuje absolutno,⁹⁴ saj zapustniku dopušča možnost, da lahko v določenih izjemnih primerih z veljavno oporoko izključi ali omeji nujno dedovanje.

ZD ureja dva instituta, s katerima lahko zapustnik po svoji volji, ob upoštevanju zakonskih pravil, omeji oz. odvzame nujnim dedičem pravico do nujnega deleža. To sta:

1. razdedinjenje nujnega dediča (*exhereditatio ob iusta causa*),⁹⁵
2. odvzem nujnega deleža v korist potomcev (*exhereditatio bona mente*).⁹⁶

Navedena instituta imata podoben učinek, to je, da oseba, ki ima pravico do nujnega deleža, tega ne dobi, vendar različen namen. Razdedinjenje je nekakšno civilnopravno kaznovanje⁹⁷ nujnega dediča za njegova nedopustna ravnanja do zapustnika in njegovih bližnjih ter zaradi njegovega nesposobnega življenja. Pri odvzemu nujnega deleža v korist potomcev pa je v ospredju skrb za premoženjske interese potomcev nujnega dediča, ki mu zapustnik želi odvzeti nujni delež.⁹⁸

Do izključitve nujnega dedovanja lahko pride tudi neodvisno od zapustnikove volje in na podlagi samega ZD, če so za to izpolnjeni določeni pogoji. Nujni dedič *ex lege* ne more dedovati, če obstajajo razlogi za njegovo dedno nevrednost⁹⁹ ali če je dedno nesposoben,¹⁰⁰ saj tak dedič izgubi dedno pravico.¹⁰¹ Dedna nesposobnost in dedna nevrednost¹⁰² ne moreta biti delni, zapustnik pa lahko odpusti dediču ravnanje,¹⁰³ zaradi katerega je postal dedno nevreden.¹⁰⁴

⁹⁴ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 390.

⁹⁵ Gl. 42. člen ZD.

⁹⁶ Gl. 45. člen ZD.

⁹⁷ Gl. II Ips 233/98, VSK I Cp 1279/2004, gl. tudi A. Finžgar, 1960, Zbirka razprav, str. 48, ter S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 390.

⁹⁸ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 103, gl. tudi S. Pavlin, 2011, Omejitve svobode oporočnega razpolaganja, str. 309.

⁹⁹ Gl. 126. člen ZD.

¹⁰⁰ Gl. 125. člen ZD.

¹⁰¹ Gl. K. Zupančič, 1991, Dedno pravo, str. 49, gl. tudi A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 80.

¹⁰² Dedna nevrednost se nanaša na konkretno razmerje med zapustnikom in dedičem, zato jo del teorije imenuje kot relativno dedno nesposobnost. To pojmovanje je zmotno prevzela judikatura, saj lahko zasledimo sodbo, ki neutemeljeno meša pojma dedne nesposobnosti in dedne nevrednosti z navedbama, da je dedna nevrednost izjema od dedne sposobnosti in da mora obstoj zakonskih razlogov za odvzem dedne sposobnosti dokazati oseba, ki se sklicuje na dedno nevrednost, gl. VSL I Cp 2975/2009, gl. tudi B. T. Blagojevič, 1982, Nasledno pravo v Jugoslaviji, str. 70, in M. Dika *et al.*, 2003, Novo nasljednopravno uređenje, str. 35. Tako stališče se v sodni praksi ne pojavlja več, zato sklepam, da je v tem primeru šlo za spodrselaj sodišča.

¹⁰³ Gl. A. Smole, 1965, Zakonito in oporočno dedovanje, str. 130.

¹⁰⁴ Več o teh institutih gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 75–78.

Nujno dedovanje se lahko ukine po volji nujnega dediča, če se ta odpove dedovanju¹⁰⁵ ali ne zahteva nujnega deleža.¹⁰⁶

3.1 RAZDEDINJENJE

Razdedinjenje je akt, s katerim zapustnik odvzame nujnemu dediču pravico do dedovanja. Gre za posledico širše družbeno nesprejemljivega in nedopustnega ravnanja osebe, ki ima pravico do nujnega deleža,¹⁰⁷ in ni ter ne more biti zgolj izraz nenaklonjenosti zapustnika do nujnega dediča.¹⁰⁸ Zapustnik z razdedinjenjem poseže v pričakovalne pravice dediča,¹⁰⁹ zato mora za odvzem ali zmanjšanje pravice do nujnega deleža izpolniti (stroge) zakonske pogoje. Razdedinjenje je dispozitivni akt zapustnika, kar pomeni, da je volja zapustnika konstitutivni element razdedinjenja.¹¹⁰ Samo zapustnik lahko z razdedinjenjem v oporoki¹¹¹ osebi, ki ima pravico do nujnega deleža, to pravico odvzame ali zmanjša.

Zapustnik lahko razdedinjenje prekliče v določilu poslednje volje zapustnika.¹¹²

3.1.1 Razlogi za razdedinjenje

Zapustnik lahko z oporoko veljavno razdedini osebo, ki ima pravico do nujnega deleža, in ji s tem onemogoči oz. omeji dedovanje le, če obstaja eden od razlogov za razdedinjenje.¹¹³

Oporočitelj lahko razdedini osebo, ki ima pravico do nujnega deleža, če:

1. se je ta s kršitvijo kakšne zakonite ali moralne dolžnosti huje pregrešila nad zapustnikom;
2. je naklepoma storila kakšno hujshe kaznivo dejanje zoper njega ali zoper njegovega zakonca, otroka, posvojenca ali starše;
3. se je vdala brezdelju in nepoštenemu življenju.

¹⁰⁵ Gl. 133. in 137. člen ZD, gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 185–191; V. Žnidaršič Skubic, Dedna pogodba, v: ZZR PF (2005), str. 372–378; B. Podgoršek, Dednopravne pogodbe, v: Podjetje in delo, 6–7 (2016), str. 1383, ter N. Scortegagna-Kavčnik, Odpoved neuvedenemu dedovanju, v: Pravna praksa, 28–29 (2011), str. 26.

¹⁰⁶ Gl. S. Pavlin, 2011, Omejitev svobode oporočnega razpolaganja, str. 331–341. Gl. tudi II Ips 377/2003 in V. Rijavec, Postopek v primerih nujnega dedovanja, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča, 2014, str. 271–301, na str. 286.

¹⁰⁷ Gl. S. Pavlin, 2011, Omejitev svobode oporočnega razpolaganja, str. 309, gl. tudi II Ips 562/92 in VSM I Cp 343/2003.

¹⁰⁸ Gl. VSM I Cp 343/2003 in VSL I Cp 1531/2018.

¹⁰⁹ Gl. M. Avbelj *et al.*, 2019, Komentar Ustave, str. 331.

¹¹⁰ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 391, gl. tudi II Ips 801/2008 in I Cp 3051/2016.

¹¹¹ Zapustnik lahko svojo voljo za razdedinjenje zapiše tudi v kakšnem drugem aktu, ki izpolnjuje obličnostne predpostavke za veljavnost oporoke, vendar pa ne vsebuje določbe o postavitvi dediča (t. i. kodicilli ali pa akti o razdedinjenju), gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 186–187, in S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 400. Akt o razdedinjenju je lahko poznejšega datuma kot oporoka. V nalogi bom zaradi poenostavitve pisal o razdedinjenju z oporoko.

¹¹² Gl. K. Zupančič, 1991, Dedno pravo, str. 79, gl. tudi A. Finžgar, 1956, Nujni delež, str. 15.

¹¹³ Gl. 42. člen ZD.

ZD je v izvornem besedilu vseboval še en razlog za razdedinjenje, tj. kaznivo dejanje nujnega dediča zoper »temelje socialistične ureditve in varnost Jugoslavije«. Ta določba je ob osamosvojitvi Republike Slovenije in prehodu v demokratični pravni red po mnenju Vlade Republike Slovenije postala obsoletna in neprimerna, če ne celo ustavnopravno sporna,¹¹⁴ zato jo je zakonodajalec z novelo leta 2001 izbrisal iz ZD.

Judikatura precej restriktivno razlaga¹¹⁵ relativno nedoločne pogoje za razdedinjenje, po mnenju teorije pa je prepovedana vsakršna analogija ali razširjevalna razlaga zakonskih razlogov za razdedinjenje.¹¹⁶ Preozka razlaga pogojev za razdedinjenje lahko privede do posega v ustavnopravno varovano zapustnikovo svobodo testiranja,¹¹⁷ čemur bi sodišča morala nameniti posebno pozornost, vendar tega v pregledanih sodbah ni zaslediti. To je še bolj sporno zato, ker ZD precej splošno in nedoločno določa razloge za razdedinjenje, sodišča pa jih zožujoče razlagajo, kar pomeni, da prav sodišča posegajo v ustavno pravico zapustnika, zato se odpira tudi vprašanje pravne varnosti. Zapustnik lahko tako le redko uspešno razdedini nujnega dediča, ker sodišča priznajo veljavnost razdedinjenja le v hujših primerih kršitev zakonitih oz. moralnih dolžnosti, kaznivih dejanj in nepoštenega življenja.

3.1.1.1 Hujša kršitev zakonite ali moralne dolžnosti dediča do zapustnika

Zapustnik lahko razdedini nujnega dediča zaradi hujše kršitve zakonite ali moralne dolžnosti do njega. Pojem hujše kršitve zakonite ali moralne dolžnosti dediča do zapustnika se deloma ujema z razlogom za dedno nevrednost.¹¹⁸

Prvi razlog za razdedinjenje torej govori o zakonitih in moralnih dolžnostih dediča do zapustnika. Pri kršitvi moralnih norm, s katero se je dedič pregrešil nad zapustnikom, mora sodišče, med drugim, preučiti tudi subjektivni odnos dediča do kršitve, saj mora biti ravnanje dediča (tj. kršitev moralnih dolžnosti) krivdno, sicer razdedinjenje ni upravičeno.¹¹⁹ Če bi dedič lahko izpolnil svoje zakonite ali moralne dolžnosti, ne da bi si s tem škodil, pa vendar tega ni storil, je razdedinjenje upravičeno.¹²⁰

¹¹⁴ Gl. Obrazložitev k 11. členu predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-B), v: Poročevalec Državnega zbora RS, št. 51/2001 z dne 15. 6. 2001, str. 10, URL: <<http://www.sistory.si/cdn/publikacije/37001-38000/37139/listbibl2001.html>> (15. 7. 2020).

¹¹⁵ Gl. npr. II Ips 562/92, II Ips 520/97, VSL II Cp 1936/2016, VSL I Cp 1531/2018.

¹¹⁶ Gl. A. Finžgar, 1960, Zbirka razprav, str. 48, gl. tudi M. Pavčnik, A. Novak, 2015, Teorija prava, str. 414.

¹¹⁷ Gl. točko 1.1 te naloge.

¹¹⁸ Gl. 126. člen ZD, gl. A. Finžgar, 1956, Nujni delež, str. 15, gl. tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 393.

¹¹⁹ Gl. II Ips 233/98, gl. tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 395, in K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 103.

¹²⁰ Gl. S. Pavlin, 2011, Omejitve svobode oporočnega razpolaganja, str. 312.

3.1.1.1.1 Zakonite dolžnosti

Zakonite dolžnosti so določene zlasti na področju družinskega prava, ki ga ureja Družinski zakonik.¹²¹ Ta v delu z naslovom »Razmerja med starši in otroki« med drugim določa, da morajo starši preživljati svoje otroke do zaključka rednega šolanja oz. do otrokovega 26. leta.¹²²

Poleg preživninskih obveznosti DZ ureja tudi druge obveznosti staršev do otroka, npr. skrb za njihovo vzgojo, varstvo, nego, osebni razvoj, zdravje in šolanje otroka, upravljanje s premoženjem otroka do njegove polnoletnosti, skrb za stike otroka z drugimi osebami, zastopanje otroka itd.¹²³

DZ ureja tudi dolžnost zakonca, da po svojih močeh preživlja svojega zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen.¹²⁴ V skladu z DZ in ZPZ velja enako za zunajzakonska partnerja¹²⁵ in istospolna partnerja.¹²⁶

DZ ureja tudi dolžnost polnoletnih otrok, da morajo po svojih zmožnostih preživljati svoje starše, če ti nimajo dovolj sredstev za življenje in si jih ne morejo pridobiti. Ta preživninska obveznost pa je omejena najdlje na toliko časa, kolikor so starši preživljali tega otroka. Če roditelj iz neupravičenih razlogov ni preživljal svojega otroka, takrat ko bi ga moral, tudi otrok ni zavezan k preživljanju roditelja.¹²⁷

3.1.1.1.2 Moralne dolžnosti

Moralne dolžnosti dediča do zapustnika so precej širše kot zgoraj primeroma opredeljene zakonite dolžnosti dediča. Moralne dolžnosti niso pravne dolžnosti, so neiztožljive in niso določene v pravnih pravilih, pač pa jih urejajo običajne družbene oz. moralne norme ter navade, ki so tesno povezane s posamezno družbo in se skupaj z njo spreminjajo.

Pravni pojem hujše kršitve moralnih dolžnosti¹²⁸ je neoprijemljiv in izmuzljiv pravni standard, ki ga mora sodišče kazuistično vsebinsko napolniti z interpretacijo oz. ga obravnavati, upoštevajoč vse relevantne okoliščine konkretnega primera.¹²⁹ Sodišče mora pri odločanju paziti, da pojem

¹²¹ Družinski zakonik (DZ), Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C.

¹²² Gl. 183. člen DZ.

¹²³ Gl. 136.–151. člen DZ.

¹²⁴ Gl. 62. člen DZ.

¹²⁵ Gl. 4. člen v zvezi z 62. členom DZ.

¹²⁶ Gl. 2. in 3. člen ZPZ.

¹²⁷ Gl. 185. člen DZ.

¹²⁸ Gl. 42. člen ZD.

¹²⁹ Gl. VSL I Cp 1531/2018. Zanimivo je npr. stališče Vrhovnega sodišča v zadevi II Ips 415/98, ko je sodišče razsodilo, da zapustnik ne more razdediniti 15-letnega dediča zaradi hujše kršitve moralnih dolžnosti, ker jih kot otrok še ni mogel imeti izoblikovanih do te mere, da bi mu lahko očitali krivdno ravnanje v zvezi s kršitvijo moralnih dolžnosti.

moralnih dolžnosti razlaga dovolj ozko, da pretirano ne poseže v pravico nujnega dediča do dedovanja, da pa kljub temu ne poseže pretirano v zapustnikovo svobodo testiranja.

Iz judikature izhaja, da hujšo kršitev moralnih norm predstavljajo npr. psihično in fizično nasilje nad zapustnikom, grdo ravnanje in opustitev dolžnega spoštovanja dediča do zapustnika. Pri tem (novejša) sodna praksa poudarja, da vzrok za nemoralno obnašanje dediča ni odločilen¹³⁰ ter da kršitev moralne dolžnosti zapustnika do dediča še ne upravičuje kršitve moralne dolžnosti dediča do zapustnika, na podlagi katere nato zapustnik razdedini tega dediča.¹³¹ Hujša kršitev moralnih norm so zlasti opustitev dolžnega spoštovanja zapustnika, grdo ravnanje¹³² dediča do zapustnika,¹³³ hujše in ponavljajoče se nasilje nad zapustnikom,¹³⁴ večkratno izrazito grdo vedenje do zapustnika, lasanje, kaljenje spanca, vdiranje v spalnico zapustnika,¹³⁵ opustitev pomoči zapustniku ob boleznih ali težavah, opustitev obiskov pri zapustniku in podobno. Ta eksemplifikativno naštetá ravnanja so hujša kršitev moralnih norm le, če imajo težji značaj, tako za zapustnika osebno kot tudi za družbeno skupnost.¹³⁶

Kot je že bilo poudarjeno, slovenska sodišča zelo restriktivno razlagajo razloge za razdedinjenje. Sodna praksa gre celo tako daleč, da za izpolnjenost pogoja hujše kršitve moralnih dolžnosti zoper zapustnika zahteva primerljivost le-te s hujšim naklepnim kaznivim dejanjem.¹³⁷ Menim, da je to stališče vprašljivo oz. je vsaj vredno kritičnega razmisleka, saj ni očitnega razloga, zakaj bi sodišča med seboj po načelu analogije primerjala dva različna razloga za razdedinjenje ter med njima iskala vzporednice glede na težo ravnanja oz. kaznivega dejanja. Menim, da stališča sodišč v zadevnih sodbah niso zadostno utemeljena. Podobno tudi pravna teorija meni, da za izpolnjenost pojma hujše kršitve moralnih dolžnosti zadostuje že ravnanje, ki je z vidika družbe manj zavržno kot kaznivo dejanje ali prekršek.¹³⁸

Iz judikature izhaja, da enkratna grožnja zapustniku, večletni spori med dedičem in zapustnikom ter prepiranje in zmerjanje, poškodovanje zapustnikovih stvari, opustitev skrbi za zapustnika,

¹³⁰ Gl. VSL II Cp 3204/2007.

¹³¹ Gl. II Ips 801/2008. Starejša judikatura je imela drugačno stališče o tem vprašanju (npr. II Ips 983/93 in II Ips 233/98).

¹³² V skladu s sodno prakso pri presoji obstoja grdega ravnanja kot razloga za razdedinjenje ni odločilen le trenutek nastanka oporoke (kot npr. pri presoji oporočne sposobnosti), ampak je relevantno (daljše) obdobje slabih odnosov med zapustnikom in dedičem; njun odnos mora biti uničen, že preden je napravljena oporoka. Gl. II Ips 801/2008.

¹³³ Gl. VSL I Cp 1531/2018. Zoper to odločbo je v teku revizijski postopek pred Vrhovnim sodiščem v zvezi z vprašanjem, ali je navedena ravnanja moč šteti za hujše kršitve moralnih in zakonitih dolžnosti do zapustnika.

¹³⁴ Gl. VSL I Cp 3051/2016.

¹³⁵ Gl. VSL II Cp 3204/2007.

¹³⁶ Gl. VSL I Cp 3051/2016, VSL I Cp 1531/2018 in II Ips 562/92, podobno tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 394 in 397, ter K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 103.

¹³⁷ Gl. II Ips 520/97 in VSL II Cp 1223/2001.

¹³⁸ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 397, gl. tudi M. Kramberger Wherry, 2010, Nujno dedovanje, str. 70.

neudeležba na pogrebu zapustnika,¹³⁹ pretrganje družinskih vezi in odnosov med zapustnikom in dedičem,¹⁴⁰ prepir z uporabo fizične sile¹⁴¹ in spori na sodiščih¹⁴² ne zadostujejo za obstoj hujše kršitve moralnih dolžnosti.¹⁴³

V času pisanja te naloge pa se Vrhovno sodišče ukvarja z revizijskim vprašanjem, ali je določena ravnanja dediča (tj. ugašanje ogrevanja, omejevanje porabe vode in elektrike, preprečevanje uporabe skupnih prostorov, prepoved stikov s sorodniki, zamenjava ključavnice, povzročanje hude stiske in hiranja zapustnika) mogoče subsumirati pod pravni pojem hujših kršitev zakonskih ali moralnih dolžnosti dediča do zapustnika.¹⁴⁴

3.1.1.2 Hujše naklepno kaznivo dejanje dediča zoper zapustnika ali njegove bližnje

Zapustnik lahko z oporoko razdedini nujnega dediča, če je ta naklepno izvršil hujše kaznivo dejanje zoper zapustnika, njegovega zakonca, otroka, posvojenca ali njegove starše.¹⁴⁵ Pravna teorija ta krog oseb dopolnjuje še z zapustnikovim zunajzakonskim partnerjem,¹⁴⁶ istospolnim partnerjem¹⁴⁷ in posvojiteljem.¹⁴⁸

Za razliko od gornjega razloga za razdedinjenje ima ta razlog širšo subjektivno razsežnost, saj omogoča veljavno razdedinjenje nujnega dediča, tudi če je hujše naklepno kaznivo dejanje izvršeno zoper določene osebe, ki so zapustniku blizu.

Zaradi prepovedi analogije in ekstenzivne interpretacije razlogov za razdedinjenje izvršeno hujše naklepno kaznivo dejanje zoper druge zapustnikove bližnje nima za posledico veljavnega razloga za razdedinjenje,¹⁴⁹ kar pomeni, da zapustnik ne more razdediniti tistih nujnih dedičev, ki izvršijo naklepno kaznivo dejanje zoper druge osebe, ki jih doslej sodna praksa ni priznavala kot zapustniku bližnje osebe.

¹³⁹ Gl. VSL I Cp 3051/2016.

¹⁴⁰ Gl. II Ips 562/92.

¹⁴¹ Gl. II Ips 93/2009.

¹⁴² Gl. VSL I Cp 3723/2008.

¹⁴³ Gl. II Ips 43/2008 in VSK I Cp 1279/2004.

¹⁴⁴ Gl. II DoR 51/2019 v zvezi z VSL I Cp 1531/2018.

¹⁴⁵ Gl. 2. točko 1. odstavka 49. člena ZD.

¹⁴⁶ Gl. 4.a člen ZD.

¹⁴⁷ Gl. 2. in 3. člen ZPZ.

¹⁴⁸ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 397, in K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 103. V teoriji obstajajo tudi stališča, da v ta krog oseb spadajo samo posvojenci in posvojitelji iz popolne posvojitve, iz nepopolne posvojitve pa ne, gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 397, op. 1056 in 1057.

¹⁴⁹ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 79.

3.1.1.2.1. Hujše naklepno kaznivo dejanje

Kaznivo dejanje, zaradi katerega lahko zapustnik razdedini nujnega dediča, mora biti naklepno.¹⁵⁰ Pravna teorija dopušča, da je nujni dedič lahko razdedinjen, tudi če je bil pomagač, napeljevalec ali sosterilec kaznivega dejanja, saj se ti udeleženci kaznivega dejanja glede pravne kvalifikacije kaznivega dejanja v kazenskem pravu obravnavajo enako kot storilci kaznivih dejanj.¹⁵¹

Pojem hujšega kaznivega dejanja ni definiran niti v ZD niti v Kazenskem zakoniku,¹⁵² zato se moramo pri razlagi pomena tega pojma opreti na pravno teorijo in judikaturu (slednja je skorajda neobstoječa).

Za presojo teže kaznivega dejanja je treba ugotavljati vrsto dejanja in zagroženo kazen, pri tem pa ni pomembno, za kakšno vrsto oz. katero kaznivo dejanje gre, pomembno je zgolj, da je oškodovanec ena od oseb, ki so navedene v predmetni določbi, ter da je kaznivo dejanje usmerjeno zoper osebo oškodovanca ali njegove osebne dobrine.¹⁵³

Drugo stališče, ki ga zaradi zagotavljanja višje ravni pravne varnosti kaže upoštevati, pravi, da se med kazniva dejanja, ki so lahko razlog za razdedinjenje, prištevajo zgolj uradno pregonljiva kazniva dejanja.¹⁵⁴ Sodna praksa poudarja, da mora biti kaznivo dejanje, ki je razlog za razdedinjenje, hujše, tega pravnega standarda pa podrobneje ne razdela in opiše.¹⁵⁵

Za razdedinjenje nujnega dediča zadostuje zgolj obstoj hujšega naklepnega kaznivega dejanja, ni pa potrebna pravnomočna sodba kazenskega sodišča, saj lahko tudi civilno (tj. zapuščinsko oz. pravdno) sodišče samo ugotovi obstoj kaznivega dejanja.¹⁵⁶ Judikatura meni, da lahko civilno sodišče ugotavlja obstoj kaznivega dejanja le izjemoma, tj. kadar niso podani pogoji za odločanje v kazenskem postopku (npr. zastaranje pregona, neprištevnost storilca ipd.)¹⁵⁷ Če kazensko sodišče dediča oprosti očitane kaznivega dejanja, to kaznivo dejanje ne more biti razlog za razdedinjenje. Poznejša pomilostitev, amnestija ali rehabilitacija dediča – storilca kaznivega dejanja pa nima učinka na že izvedeno razdedinjenje.¹⁵⁸

¹⁵⁰ Določba zajema vse vrste naklepa, kot jih pozna kazenskopravna teorija, gl. L. Bavcon, A. Šelih *et al.*, 2013, Kazensko pravo, str. 278–286.

¹⁵¹ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 398.

¹⁵² Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20 in 91/20

¹⁵³ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 79.

¹⁵⁴ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 398.

¹⁵⁵ Gl. VSL I Cp 3723/2008.

¹⁵⁶ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 79.

¹⁵⁷ Gl. VSL I Cp 3723/2008.

¹⁵⁸ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 398.

3.1.1.3 Brezdelje in nepošteno življenje dediča

Zadnji zakonsko naveden razlog za razdedinjenje je dedičevo vdajanje brezdelju in nepoštenemu življenju.

ZD zahteva kumulacijo dveh razlogov: zapustnik lahko razdedini nujnega dediča le, (i) če se ta vdaja brezdelju in hkrati (ii) živi nepošteno.¹⁵⁹

Vdajanje brezdelju je izogibanje delu, ki mora biti trajno in neopravičeno. Če se nujni dedič namerno izogiba delu, s katerim bi zaslužil za preživetje, ter zato živi na tuj račun ali pa pridobiva sredstva za svoje življenje na nedopusten način (npr. z izvrševanjem kaznivih dejanj), to predstavlja razlog za razdedinjenje. Začasna brezposelnost, ki ni nastala po krivdi dediča, ni brezdelje in posledično ni razlog za razdedinjenje.¹⁶⁰

Nepošteno življenje (*turpis vita*) je skupek mnogih ravnanj, ki jih določena družba razume kot nepoštena oz. nespodobna. Zakon govori o življenju, zato lahko sklepamo, da gre za daljše časovno obdobje izvajanja nepoštenih (nesprejemljivih) ravnanj. To so lahko kazniva ravnanja (kazniva dejanja ali prekrški) ali druga zavržna ravnanja, ki so v nasprotju s splošnimi družbenimi normami določene skupnosti.¹⁶¹ Gre za družbeno nesprejemljiva ravnanja, ki povzročajo zapustniku sramoto in neprijetne občutke. Pravna teorija kot taka zavržna ravnanja primeroma navaja nemoralno življenje, hazardiranje, pijančevanje in pohajkovanje.¹⁶²

Obravnavani razlog za razdedinjenje mora obstajati v času nastanka oporoke in v času smrti zapustnika, saj zakon dopušča možnost, da se je dedič pred smrtjo zapustnika poboljšal, zaradi česar bi razdedinjenje izgubilo svoj namen.¹⁶³ Če se dedič v času smrti zapustnika ne vdaja brezdelju in nepoštenemu življenju, razdedinjenje torej ne bo veljavno. Tu se postavlja vprašanje ustavnosti te zakonske določbe, saj lahko poseže v zapustnikovo oporočno svobodo. Zapustnik bi lahko namreč pred svojo smrtjo kadarkoli preklical razdedinjenje konkretnega nujnega dediča, če bi presodil, da se je dedič dovolj poboljšal, da si zasluži nujni delež. ZD na tem mestu vzpostavlja domnevno voljo zapustnika, čeprav zapustnik morda sploh ni želel preklicati razdedinjenja. V tem primeru je zakonska domneva napačna in posega v svobodo testiranja zapustnika. Drugače pa bi veljalo, če bi se tak nujni dedič poboljšal tik pred zapustnikovo smrtjo in zapustnik ne bi mogel več preklicati razdedinjenja, čeprav bi to želel (npr. zaradi nastale oporočne nesposobnosti). V tem

¹⁵⁹ Gl. *ibid.*, str. 399.

¹⁶⁰ Povzeto po *ibid.*, str. 398 in 399.

¹⁶¹ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 399.

¹⁶² Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 79.

¹⁶³ Za to stališče so se pravni teoretiki zavzemali že v času veljavnosti prejšnjega zveznega Zakona o dedovanju, nato pa je ZD na novo vpeljal v pravni red to določbo, gl. 2. odstavek 43. člena ZD in S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 402.

primeru bi kazalo ohraniti takšno zakonsko presumpcijo zapustnikove volje. Ustavno sodišče se o ustavnosti časovnega vidika tega razloga za razdedinjenje še ni izreklo.

3.1.2 Veljavnost razdedinjenja

Razdedinjenje je veljavno le, če ga zapustnik nedvoumno določi v (veljavni) oporoki.¹⁶⁴ Za uspeh razdedinjenja ni potrebno, da oporočitelj v oporoki izrecno navede določen zakonski razlog. Dovolj je, če je nedvoumno razviden zapustnikov namen za razdedinjenje.¹⁶⁵ Samo prezrtje nujnega dediča z oporoko¹⁶⁶ ne pomeni razdedinjenja, saj implicitnega razdedinjenja v slovenskem pravnem redu ni, četudi v dejanskem svetu obstajajo razlogi za razdedinjenje. V primeru prezrtja z oporoko lahko nujni dedič še vedno zahteva svoj nujni delež.¹⁶⁷

Če je zapustnik zapisal točno določen razlog za razdedinjenje, je izključitev od dedovanja veljavna le, če obstaja prav ta določen razlog.¹⁶⁸ Sodišče lahko pri presoji utemeljenosti razdedinjenja nujnega dediča ugotavlja tudi druga dejstva, ki niso navedena v oporoki kot razlog za razdedinjenje, če se domneva, da je imel oporočitelj pri pisanju odredbe o razdedinjenju v mislih ta razlog, ki pa ga ni zapisal.¹⁶⁹

Za veljavno razdedinjenje mora v času nastanka oporoke obstajati vsaj eden od zakonskih razlogov za razdedinjenje. Razlog mora obstajati pred nastankom oporoke, saj zapustnik ne more zapisati določbe o razdedinjenju nujnega dediča »na zalogo«, tj. vnaprej.¹⁷⁰ V primeru razloga brezdelja in nepoštenega življenja pa mora ta razlog obstajati tako v času nastanka oporoke kot tudi v času smrti zapustnika.¹⁷¹

3.1.3 Posledice razdedinjenja

Razdedinjenje je lahko popolno ali delno.¹⁷² Razdedinjena oseba izgubi dedno pravico in ne more biti zapustnikov univerzalni naslednik, prav tako ne more dobiti ničesar iz zapuščine niti iz premoženja, s katerim je zapustnik razpolagal z darili *inter vivos*.¹⁷³ Razdedinjeni ne more

¹⁶⁴ Gl. op. št. 111 o aktu o razdedinjenju.

¹⁶⁵ Gl. 43. člen ZD, gl. tudi J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 186, gl. tudi VSK I Cp 1279/2004, VSL I Cp 3090/2009 in VSL I Cp 3051/2016.

¹⁶⁶ Prezrtje nujnega dediča z oporoko pomeni, da zapustnik v oporoki ne omeni nujnega dediča in mu z njo nič ne nakloni.

¹⁶⁷ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 401, 415–416.

¹⁶⁸ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 79, tako tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 392 in 401.

¹⁶⁹ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 187, tako tudi VSK I Cp 1279/2004.

¹⁷⁰ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 402, gl. tudi VSL II Cp 3204/2007.

¹⁷¹ Gl. 43. člen ZD, gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 104, gl. tudi točko 3.1.1.3 te naloge, tako tudi VSL II Cp 3204/2007.

¹⁷² Gl. 2. odstavek 42. člena ZD.

¹⁷³ V pravni teoriji obstajajo tudi stališča, da je (delno) razdedinjeni lahko koristnik naloga in da lahko prejme volilo, vendar je pri tem treba najprej nedvoumno ugotoviti pravo voljo oporočitelja. Pozneje namenjeno volilo kljub odredbi

zahtevati vračanja daril ali zmanjšanja volil, saj nima lastnosti dediča.¹⁷⁴ Če razdedinjeni razpolaga s premoženjem iz zapuščine, je odgovoren nasproti dedičem po pravilih iz posloводства brez naročila.¹⁷⁵

Za popolnoma razdedinjeno osebo se šteje, kot da je umrla pred zapustnikom. Če ima razdedinjeni v času smrti zapustnika¹⁷⁶ potomce, dedujejo ti njegov nujni delež na temelju vstopne pravice.¹⁷⁷ Če pa razdedinjeni nima potomcev, se v skladu s pravili o prirasti povečajo dedni deleži drugih nujnih dedičev *in concreto*. Tem dedičem gre pravica do nujnega deleža samo v kvoti, do katere imajo osebno pravico, ne glede na kvoto razdedinjenega: nujni delež se jim poveča za del zapuščine, ki bi bil zagotovljen za razdedinjenega nujnega dediča, in to zgolj v deležu, ki odpade na njihovo delno kvoto. To kvoto je treba ugotoviti na novo, ob upoštevanju celotne dediščine in brez upoštevanja razdedinjenega nujnega dediča.

Če ni oseb, za katere bi se upoštevala pravila o prirasti, postanejo nujni dediči tiste osebe, ki dedujejo v naslednjem dednem redu, če pa tudi teh oseb ni, se za obseg nujnega deleža razdedinjene osebe poveča razpoložljivi del zapuščine.

Zapustnik lahko razdedini nujnega dediča samo deloma, tako da mu nakloni manj premoženja, kot znaša njegov nujni delež, pri tem pa nedvoumno izrazi, da ga v preostalem delu do polnega nujnega deleža razdedinja. Pri delnem razdedinjenju se razdedinjenemu zmanjša njegov nujni delež, hkrati pa ne izgubi lastnosti dediča.¹⁷⁸ Pravice drugih oseb se določijo v obsegu razdedinjenja, tj. z upoštevanjem deleža, ki ga je zapustnik odvzel razdedinjeni osebi.¹⁷⁹

Darila, ki jih je zapustnik podaril razdedinjeni osebi, se ne vračunajo v dedni delež dediča, ki deduje namesto razdedinjenega nujnega dediča; razdedinjena oseba lahko obdrži taka darila, če ne posegajo v rezervirani del zapuščine.¹⁸⁰

Kljub temu, da je zapustnik (delno) razdedinil nujnega dediča, pa ni upravičen razpolagati z nujnim deležem, ki bi pripadal temu razdedinjenemu dediču. Ta del zapuščine je še vedno rezervirani del zapuščine, ki ga dedujejo nujni dediči, ki dedujejo namesto (delno) razdedinjenega nujnega dediča.

o razdedinjenju ne preprečuje razdedinjenemu, da prejme volilo, gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 190–191.

¹⁷⁴Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 104, ter J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 181.

¹⁷⁵ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 189.

¹⁷⁶ Gl. *ibid.*, str. 192.

¹⁷⁷ Gl. 12. člen ZD.

¹⁷⁸ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 104, gl. tudi K. Zupančič, 1995, Predpisi o dedovanju, str. 59–60.

¹⁷⁹ Gl. 44. člen ZD.

¹⁸⁰ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 191.

Če ni drugih oseb, ki bi bile nujni dediči, lahko zapustnik prosto razpolaga tudi s tem deležem zapuščine kot z razpoložljivim delom zapuščine.¹⁸¹

3.1.4 Uveljavljanje razdedinjenja

V primeru spora o utemeljenosti razdedinjenja zapuščinsko sodišče prekine zapuščinski postopek in napoti na pravdo tistega (oporočnega ali zakonitega) dediča, ki bi dobil tisti del zapuščine, ki bi sicer pripadal razdedinjenemu dediču, če ga zapustnik ne bi bil razdedinil: tožnik v pravdi je torej oseba, ki zatrjuje, da je razdedinjenje veljavno.¹⁸² Nujni dedič lahko nasprotuje razdedinjenju zaradi neobstoja razloga za razdedinjenje ali zaradi neutemeljenosti uporabe instituta razdedinjenja v konkretnem primeru. V pravdi mora tožnik¹⁸³ dokazati utemeljenost razdedinjenja s tem, da dokaže obstoj razloga za razdedinjenje in okoliščine razdedinjenja v času sestave oporoke.¹⁸⁴ V primeru razloga brezdolja in nepoštenega življenja pa mora tožnik dokazati obstoj tega razloga za razdedinjenje tudi v času smrti zapustnika.¹⁸⁵

3.2 ODVZEM NUJNEGA DELEŽA V KORIST POTOMCEV

Drugi zakonski institut za omejitev nujnega dedovanja, ki je izključno odvisen od izražene zapustnikove volje, je odvzem nujnega deleža v korist potomcev.¹⁸⁶

Zapustnik lahko odvzame svojemu upravljivemu ali prezadolženemu potomcu ali posvojencu njegov nujni delež in ga nakloni njegovim potomcem, če so ti mladoletni ali pridobitno nesposobni. Zapustnik lahko odvzame nujni delež vsakemu svojemu potomcu ne glede na stopnjo sorodstva, posvojencu in njegovemu potomcu (ali posvojencu),¹⁸⁷ razen če je bila pri nepopolni posvojitvi dedna pravica nepopolnega posvojenca in njegovega potomca izključena ali omejena tako, da nima pravice do nujnega deleža.¹⁸⁸ Drugim nujnim dedičem (npr. staršem ali zakoncu) zapustnik ne more odvzeti nujnega deleža na podlagi te določbe.¹⁸⁹

¹⁸¹ Gl. *ibid.*, str. 191–192.

¹⁸² Gl. VSL I Cp 1557/94.

¹⁸³ Na strani tožeče stranke je sicer lahko več oseb, ampak na tem mestu zaradi poenostavitve zapisa uporabljam ednino.

¹⁸⁴ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 188.

¹⁸⁵ Gl. 2. odstavek 43. člena ZD.

¹⁸⁶ Gl. 45. člen ZD.

¹⁸⁷ V nadaljevanju tega poglavja bom zaradi izogibanja ponavljanju v splošnem omenjal samo zapustnikovega potomca.

¹⁸⁸ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 105, gl. tudi K. Zupančič, 1991, Dedno pravo, str. 80.

¹⁸⁹ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 411.

Obravnavana dednoppravna ustanova ima v primerjavi z razdedinjenjem bolj socialno-preventivni značaj, saj z njo zapustnik ne želi kaznovati¹⁹⁰ potomca, pač pa stopa v ospredje skrb za interese nepreskrbljenih oz. pridobitno nesposobnih potomcev zapravljivega ali prezadolženega potomca zapustnika (tj. upravičencev), hkrati pa se kaže tudi načelo ohranitve premoženja v družini. Zato se ta institut imenuje tudi razdedinjenje v dobrem namenu (*exhereditatio bona mente*).¹⁹¹

Zapustnik torej lahko pri dedovanju preskoči svojega potomca, če grozi nevarnost, da bo zapuščina končala v rokah upnikov prezadolženega potomca ali da bi zapravljivi potomec to zapuščino prodal.

3.2.1 Zapravljevost in prezadolženost

Zapustnik lahko odvzame nujni delež svojemu potomcu ali posvojencu kot nujnemu dediču le, če je ta (i) prezadolžen ali (ii) zapravljev.¹⁹²

3.2.1.1 Prezadolženost

Prezadolženost potomca¹⁹³ je zadolženost preko zmožnosti zadolžitve,¹⁹⁴ ki je podana, ko potomčevi dolgovi (pasiva) bolj ali manj trajno in znatno presegajo njegovo premoženje (aktiva).¹⁹⁵

Prezadolženost potomca se lahko presoja podobno kot prezadolženost dolžnika v skladu s pravili stečajnega zakona. Za izpolnjenost pogoja prezadolženosti mora biti potomec trajno materialnopravno prezadolžen, ni pa nujno, da je nad njim uveden postopek osebnega stečaja. ZFPPIPP¹⁹⁶ določa, da je dolžnik prezadolžen, če je vrednost njegovega premoženja manjša od vsote njegovih obveznosti.¹⁹⁷ Pri tem se upoštevajo premoženje potomca (premičnine in nepremičnine, terjatve in druge premoženjske pravice), njegova podjetnost, osebne lastnosti in sposobnosti za pridobivanje sredstev za poplačilo dolgov in odpravo prezadolženosti.¹⁹⁸

Dedičevi upniki lahko načeloma posežejo po premoženju iz zapuščine (dediščine) šele po trenutku smrti zapustnika, saj takrat pride zapuščina *ipso iure*¹⁹⁹ v lastninsko sfero prezadolženega dediča.

¹⁹⁰ Del teorije meni, da tudi ta institut pomeni kaznovanje prezadolženega ali zapravljivega dediča, gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 411.

¹⁹¹ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 80.

¹⁹² Gl. 45. člen ZD.

¹⁹³ V mislih imamo potomca kot nujnega dediča.

¹⁹⁴ Gl. VSL I Cp 3723/2008.

¹⁹⁵ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 80, in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194.

¹⁹⁶ Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP), Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo, 10/15 – popr., 27/16, 31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US, 63/16 – ZD-C, 54/18 – odl. US, 69/19 – odl. US, 74/20 – odl. US in 85/20 – odl. US.

¹⁹⁷ Gl. 1. točka 3. odstavka 14. člena ZFPPIPP.

¹⁹⁸ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 413, in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194.

¹⁹⁹ Gl. 132. člen ZD.

Pri tem je treba vzeti v obzir tudi možnost upnikov, da skladno z Obligacijskim zakonikom²⁰⁰ izpodbijajo pravna dejanja dolžnika. Upniki prezadolženega dediča lahko namreč s t. i. paulijansko tožbo izpodbijajo njegova pravna dejanja, s katerimi jih je oškodoval. Med taka pravna dejanja šteje tudi izjava prezadolženega dediča o odpovedi dedovanju.²⁰¹ Če pa zapustnik razdedini prezadolženega dediča, ta ostane brez premoženja proti svoji volji in tako upniki ne morejo poseči po premoženju iz dediščine, saj jih ni oškodoval prezadolženi dedič. Premoženje tako ostane v družini prezadolženega dediča, ker ga prejmejo njegovi potomci.²⁰²

3.2.1.2 Zapravljalivost

Pojem zapravljalivosti v zakonodaji ni določen, v teoriji in judikaturi pa se pojavlja tudi v zvezi z odvzemom poslovne sposobnosti.²⁰³ Sodišče lahko namreč (delno) odvzame poslovno sposobnost osebi, ki jo zaradi njenih značajskih lastnosti razglasi za zapravljalivo. Če je takemu potomcu odvzeta poslovna sposobnost, ne more razpolagati s svojim premoženjem, zato odvzem nujnega deleža s strani zapustnika sploh ne bo potreben. Podobno kot pri prezadolženosti tudi pri zapravljalivosti za odvzem nujnega deleža zadostuje že dejstvo zapravljalivosti potomca, in ne šele odvzem poslovne sposobnosti.²⁰⁴

Če zapustnik odvzame nujni delež potomcu zaradi zapravljalivosti, bo zapuščinsko sodišče presojalo pojem zapravljalivosti, ki se kaže kot način slabega gospodarjenja, ko oseba trajno, čezmerno in nesmiselno troši svoje premoženje in denarna sredstva izven svojih potreb ter zaradi tega izdatki znatno presegajo prihodke. Zapravljalivost je podana tudi takrat, ko oseba več zapravi kot zasluži in neracionalno zapravlja sredstva za nepotrebne in nekoristne stvari, sklepa škodljive posle in ne izkoristi priložnosti za pridobivanje sredstev.²⁰⁵

3.2.2 Veljavnost odvzema nujnega deleža

Pogoji za odvzem nujnega deleža so enaki pogojem za razdedinjenje.²⁰⁶ Tako mora zapustnik na nedvoumen način z aktom poslednje volje odrediti, da nujnemu dediču zaradi zapravljalivosti oz. prezadolženosti odvzema nujni delež. Za veljavnost odvzema ni potrebno, da zapustnik z oporoko določi upravičence za dediče namesto potomca, ki mu je bil nujni delež odvzet, saj to določa že

²⁰⁰ Gl. 255.–260. člen Obligacijskega zakonika (OZ), Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

²⁰¹ Gl. npr. VSL II Cp 441/2012 in VSK I Cp 121/2016, gl. tudi B. Felc, Izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj, v: Pravna praksa, 44 (2008), str. 13–14, ki problematizira tovrstno izpodbijanje.

²⁰² Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 411.

²⁰³ Gl. npr. II Ips 306/2011 in VSL II Cp 1878/2018.

²⁰⁴ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 431, ter J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194.

²⁰⁵ Gl. A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 80, in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194, gl. tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 413 in 414, gl. VSL I Cp 3723/2008.

²⁰⁶ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 414.

zakon.²⁰⁷ Zapustnik pa ne sme samó določiti, da namesto potomca dedujejo upravičenci, če zapustnik svojemu potomcu hkrati ne odvzame nujnega deleža. Takšno razpolaganje bi lahko potomec izpodbijal, če bi zapustnik z njim presegel razpoložljivi del zapuščine.²⁰⁸

Zapustnik lahko odvzame nujni delež svojemu potomcu samo, če ga nameni mladoletnim oz. polnoletnim in pridobitno nesposobnim potomcem (tj. otrokom ali vnukom – otrokom prej umrlega otroka) prezadolženega ali zapravljivega nujnega dediča. Ta dedni delež lahko nameni tudi posvojencem ali potomcem posvojencev prezadolženega oz. zapravljivega nujnega dediča.²⁰⁹ Odvzem v korist drugih potomcev nujnega dediča (npr. vnukov nujnega dediča, če je sin nujnega dediča, ki je oče tega vnuka, še živ, ali odvzem v korist nadaljnjih potomcev ali posvojencev nujnega dediča) nista mogoča.²¹⁰

Odvzem nujnega deleža v korist potomcev je veljaven le, če so upravičenci ob uvedbi dedovanja (tj. v času smrti zapustnika) mladoletni, pridobitno nesposobni, so sposobni dedovati, se niso odpovedali dedovanju, niso dedno nesposobni in niso dedno nevredni.²¹¹ Odvzem nujnega deleža v korist potomcev ne velja več, če potomec, ki mu je bil odvzet nujni delež, ob smrti zapustnika ni več zapravljiv oz. prezadolžen, saj je v tem primeru odpadel razlog za odvzem nujnega deleža, ki je v varstvu premoženjskih interesov upravičencev. Če odvzem nujnega deleža ni veljaven, deduje potomec, ki mu je zapustnik skušal odvzeti nujni delež.²¹²

3.2.3 Posledice odvzema nujnega deleža

Zapustnik lahko odvzame nujni delež delno ali v celoti. Pri tem se smiselno uporabljajo določbe o pravnih posledicah razdedinjenja: če je potomcu odvzet nujni delež v celoti, se šteje, kot da je ta potomec umrl pred zapustnikom, in tako po zapustniku namesto njega dedujejo upravičenci.²¹³ Ti dedujejo *iure proprio*, tj. v deležih, kot jim pripadajo po zakonu kot zapustnikovim nujnim dedičem.²¹⁴

²⁰⁷ Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 195.

²⁰⁸ Gl. *ibid.*, str. 196.

²⁰⁹ V nadaljevanju: »upravičenci«.

²¹⁰ V teoriji obstajajo tudi stališča, da lahko zapustnik odvzame nujni delež v korist vseh zapustnikovih potomcev, gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 411.

²¹¹ Gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 105–106, gl. tudi A. Finžgar, 1962, Dedno pravo Jugoslavije, str. 80, in S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 411–412, ter J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194.

²¹² Gl. J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 194.

²¹³ Gl. 45. člen v povezavi s 44. členom ZD.

²¹⁴ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 415, in J. Šinkovec, B. Tratar, 2005, Veliki komentar, str. 196.

Če je upravičencev več, zapustnik v oporoki ne more določiti, komu od upravičencev in v kolikšnem deležu naj gre odvzeti nujni delež. Gre namreč za nujni delež in v tem delu so zakonske določbe *ius cogens* ter jih zapustnik z oporoko ne more izničiti.²¹⁵

²¹⁵ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 415.

4 IZOGIBANJE NUJNEMU DELEŽU S POGODBAMI

Iz zgoraj opisanih možnosti omejitev nujnega dedovanja lahko vidimo, da so možnosti neupoštevanja določb o nujnem deležu precej omejene, posebej zaradi restriktivne interpretacije kriterijev za razdedinjenje.

V takih razmerah pa osebe, ki želijo preprečiti dedovanje nujnih dedičev po njih, uporabljajo različne načine izigravanja prisilnih določb o rezerviranih delih zapuščine,²¹⁶ pogosto z odplačnimi pogodbami obligacijskega prava, ki imajo posamične dednopravne učinke,²¹⁷ zlasti s pogodbo o dosmrtnem preživljanju²¹⁸ in pogodbo o preužitku.²¹⁹

Omenjenima pogodbama sta podobni tudi pogodba o izročitvi in razdelitvi premoženja ter darilna pogodba, vendar sta slednji manj zanimivi za izigravanje določb o nujnem deležu, zato ju ne bom obravnaval podrobneje. Pri prvi je namreč omejen krog sopogodbениkov, hkrati pa je potrebno soglasje nujnih dedičev prvega dednega reda, druga pa je v primeru prikrajšanja nujnega deleža izpodbojna, če je bila sklenjena v obdobju enega leta pred smrtjo darovalca (zapustnika). Če pa darovalec sklene darilno pogodbo z njegovim dedičem *in concreto*, je pogodba izpodbojna brez časovne omejitve.

V praksi se pogosto dogaja, da pogodbeni stranki z namenom izigravanja nujnih dedičev skleneta bodisi pogodbo o dosmrtnem preživljanju bodisi pogodbo o preužitku ter z njo prikrijeta darilno pogodbo,²²⁰ ki sta jo želeli skleniti. Simuliran pravni posel nima pravnih učinkov, zato lahko med strankama velja darilna pogodba, če so izpolnjeni pogoji za njeno veljavnost.²²¹

4.1 IZIGRAVANJE ZAKONA S POGODBO

Oseba, ki hoče preprečiti dedovanje nujnih dedičev po svoji smrti, lahko z osebo, na katero želi prenesti svoje premoženje, sklene bodisi pogodbo o dosmrtnem preživljanju bodisi pogodbo o preužitku.²²²

²¹⁶ Gl. N. Weber, Kako nujnemu dediču z oporoko preprečiti dedovanje nujnega deleža?, v: Pravna praksa, 8–9 (2020).

²¹⁷ Gl. V. Rijavec, Postopek v primerih nujnega dedovanja, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča, 2014, str. 271–301, na str. 299–300.

²¹⁸ Gl. K. Golob, Pogodba o dosmrtnem preživljanju, v: Pravna praksa, 38 (2011), str. 15, gl. tudi VSL I Cp 646/2009.

²¹⁹ Gl. L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

²²⁰ Stranki prikrivata darilno pogodbo, saj je ta na podlagi ZD izpodbojna, če pride do prikrajšanja nujnega deleža, gl. L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

²²¹ Gl. 50. člen OZ, gl. M. Dolenc, v: N. Plavšak *et al.*, 2003, Obligacijski zakonik s komentarjem, 1. knjiga, str. 360–362.

²²² Več o teh pogodbah gl. K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 195–200.

Tako lahko *de facto* izključi oz. omeji možnosti nujnega dedovanja. Prav zato so te pogodbe pogosto fravdulozne (t. i. *fraus legis*):²²³ sklenjene pogodbe ne kršijo predpisov, vendar pa z izigravanjem kogentnih določb o nujnem dedovanju nasprotujejo namenu zakonodajalca.²²⁴ Četudi je pogodba sklenjena v skladu z zakonom in ne nasprotuje direktno kogentnim določbam, jih vendarle izigrava in tako krši »duh zakona«.²²⁵ Takšno ravnanje je v nasprotju s temeljnimi načeli obligacijskega prava in prepovedjo izigravanja kogentnih zakonskih določb s pogodbo.²²⁶ Pogodba, ki je v nasprotju s prisilnimi predpisi, ima nedopustno podlago (*causo*) in je zato nična.²²⁷

4.1.1 Nedopustnost nagiba za sklenitev pogodbe

Nedopustnost nagiba za sklenitev pogodbe se načeloma presoja z analogno uporabo pravil o nedopustnosti podlage pogodbe.²²⁸ Novejša sodna praksa pa je v zvezi z nagibom preživljanca za sklenitev pogodbe o dosmrtnem preživljanju sprejela nekoliko drugačno stališče kot pri pogodbeni kavzi, ki je nedopustna, če je pogodba sklenjena z namenom izigravanja nujnih dedičev. Judikatura namreč meni, da nagib, ki vodi preživljanca k sklenitvi pogodbe o dosmrtnem preživljanju zaradi izogibanja določbam o nujnih dedičih, ni nedopusten, saj gre pri tem za varovanje svobodnega razpolaganja preživljanca z lastnino,²²⁹ in taka pogodba posledično ni nična, saj ne gre za nedopusten nagib.²³⁰

4.1.2 Izpodbijanje fravduloznih pogodb

Vprašamo se lahko, čemu je namenjen ves trud pogodbenih strank za obid zakona, če so take pogodbe nične. Ključ do ohranitve veljavnosti navedenih pogodb je izredno težko dokazovanje nedopustnega namena pogodbenih strank. Včasih so morali tožniki dokazati subjektivni namen strank za izigravanje zakona (t. i. *animus fraudandi*), vendar sta pravna doktrina in praksa to stališče presegli. Kršitev norme je namreč objektivno dejstvo, poleg tega pa zato, ker kršitev norme ni bila v namenu strank, še ne izgubi lastnosti nedopustnosti.²³¹

Pri odločanju, ali gre za fravdulento ravnanje, se sedaj ugotavlja objektivni ekonomski interes strank: ali obstaja objektivni in preverljiv pravni oz. ekonomski interes strank za sklenitev pravnega posla. Če tak interes strank obstaja, ne gre za obid zakona, saj sta stranki s tem izvrševali

²²³ Gl. J. Kranjc, 2020, Rimsko pravo, str. 256.

²²⁴ Gl. L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

²²⁵ Gl. L. Varanelli, Izigravanje zakona, v: Pravna praksa, 45–46 (2016), str. 15.

²²⁶ Gl. 3. člen OZ.

²²⁷ Gl. 39. člen OZ, gl. tudi V. Rijavec, Pogodbe civilnega prava, ki niso bile uvrščene v ZOR, v: Pravna praksa, 5 (1997), str. I–VII, gl. tudi P. Grilc, v: N. Plavšak *et al.*, 2003, Obligacijski zakonik s komentarjem, 1. knjiga, str. 309.

²²⁸ Gl. N. Plavšak, v: N. Plavšak *et al.*, 2003, Obligacijski zakonik s komentarjem, 1. knjiga, str. 321.

²²⁹ Gl. VSM I Cp 119/2019 in II Ips 324/2016.

²³⁰ Gl. 40. člen OZ.

²³¹ Gl. L. Varanelli, Izigravanje zakona, v: Pravna praksa, 45–46 (2016), str. 15.

svojo avtonomijo volje.²³² Če sta torej stranki sklenili pogodbo s poštenim namenom, taka pogodba ne more biti fravdulozna.²³³

Oseba, ki bo izpodbijala te pogodbe (največkrat nujni dedič), bo kljub temu zelo težko dokazala, da sta stranki sklenili določen pravni posel samo z namenom izigravanja nujnih dedičev.²³⁴ Če pa tega ne bo dokazala, bo pogodba ostala v veljavi in s tem nujni dedič brez nujnega deleža.

Nujni dediči zaradi težavnega dokazovanja fravduloznega ravnanja strank pogodbe, le-to raje izpodbijajo z navedbami, da ne vsebuje elementa aleatornosti, ker je bil preživljanec oz. izročitelj (zapustnik) v času sklenitve že star in ni bilo mogoče pričakovati, da bo še dolgo živel, da preživljanja v resnici ni potreboval ipd. in da so posledično te pogodbe vsaj delno neodplačne.²³⁵ Seveda pa morajo nujni dediči svoje navedbe dokazati. Ker je zapustnik pokojni, njegov sopogodbenuk pa nima interesa, da bi nujnemu dediču pomagal, je dokazno breme težko in zato s tožbo uspejo le redki.

²³² Gl. *ibid.*

²³³ Gl. L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

²³⁴ Gl. *ibid.*

²³⁵ Gl. npr. II Ips 703/94, tako tudi L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

5 PREDLOGI SPREMEMB NA PODROČJU NUJNEGA DEDOVANJA

5.1 UVODNO

Obstoječa slovenska ureditev nujnega dedovanja je relativno stara, saj je bil veljavni ZD sprejet že leta 1976, določbe o nujnem dedovanju pa je prevzel iz prejšnjega zveznega Zakona o dedovanju iz leta 1955.²³⁶ V tem obdobju se je družba močno spremenila, zamenjal se je tudi družbenopolitični sistem, z njim pa tudi lastninski odnosi. Veliko premoženja je prišlo v roke individualnih zasebnih lastnikov, določbe o nujnem dedovanju in omejitvah svobode lastnine zapustnika pa so se v večji meri ohranile.

Individualizacija je prinesla večji pomen premoženja posameznika. Če je nekoč bila temelj gospodarstva družinska kmetija, nato pa je bila večina premoženja državnega oz. družbenega, so danes pomembnejše gospodarske družbe v zasebni lasti. Družinskih podjetij v pravem pomenu besede skorajda ni. Tako je pomen skupnega družinskega premoženja, na katerega se je nemško ustavno sodišče oprlo pri odločitvi o ustavnopravnem temelju nujnega dedovanja, bistveno zmanjšan.²³⁷ V novem tisočletju se tako, spričo vse večjega priznavanja avtonomije lastnikov, pojavljajo vedno glasnejši pozivi k spremembam tudi na področju nujnega dedovanja.

V nekaterih evropskih državah so tovrstni pozivi že dosegli svoj epilog v zakonodajnih spremembah, v drugih (tudi pri nas) potekajo debate o spremembah tega področja med teoretiki. Leta 2019 je Notarska zbornica Slovenije organizirala posvet na to temo, kjer so se udeleženci izrekli, da so spremembe nujnega dedovanja v Sloveniji potrebne in da bi bilo treba presekati z nekaterimi socialističnimi ostalinami, zlasti glede vprašanja omejitev razpolaganja zapustnika.²³⁸

Vse pogostejše pojavljanje predhodno predstavljenih obligacijskih pogodb²³⁹ v praksi jasno kaže na preživetost in neprilagojenost določb o nujnem dedovanju aktualnim družbenim razmeram ter *tacite* zahtevo zapustnikov po reformi področja. Če bi v določenih primerih zapustniku bilo omogočeno razdediniti osebo z oporoko, gotovo ne bi sklenil pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pri tem imel stroške z notarjem.

²³⁶ Gl. K. Zupančič, 2008, Temeljna načela dednega prava, str. 80, op. 16.

²³⁷ Gl. M. Kramberger Wherry, 2010, Nujno dedovanje, str. 110.

²³⁸ Gl. M. Majcen, Ali slovensko dedno pravo potrebuje reformo?, 2019, gl. tudi M. Majcen, Ali je treba reformirati slovensko dedno pravo, v: Pravna praksa 44 (2019), str. 6–8, in T. Dolar Božič, Kakšno reformo potrebuje slovensko dedno pravo?, v: Pravna praksa, 45 (2019), str. 6–8.

²³⁹ Gl. točko 4 te naloge.

Četudi mora zakonodajalec k reformam tako pomembnega in vseobsegajočega pravnega področja, kot je dedno pravo, pristopati počasi²⁴⁰ in »s tresočo roko«, menim, da je po tridesetih letih od konca socializma čas za spremembe in sprejem novega, družbenim razmeram ustrežnejšega zakona o dedovanju.

5.2 PRIMERJALNOPRAVNI PREGLED

V nadaljevanju se bom v krajšem primerjalnopravnem pregledu osredotočil na izbrane vidike ureditev nujnega dedovanja in njegovih omejitev v nekaterih evropskih državah.

5.2.1 Nemčija

V Nemčiji so o morebitnih reformah nujnega dedovanja razpravljali najprej na kongresih,²⁴¹ nato pa so ta institut spremenili z novelo BGB.²⁴² Čeprav so se Nemci nadejali velike reforme, se z novelo ni veliko spremenilo, verjetno zaradi stališč nemškega Zveznega ustavnega sodišča.²⁴³ Novela je med drugim zmanjšala krog nujnih dedičev, olajšala razdedinjenje in skrajšala zastaralne roke.²⁴⁴

Veljavno nemško pravo pozna ožji krog nujnih dedičev kot slovenska ureditev: to so zapustnikovi potomci, posvojenci, zakonec, registrirani istospolni partner²⁴⁵ in starši. Zadnji so nujni dediči le, če zapustnik nima potomcev.²⁴⁶

Po nemškem pravu je lahko razdedinjen nujni dedič, ki:

1. streže po življenju oporočitelja, njegovega zakonca, potomca ali bližnjega,
2. zagreši kaznivo dejanje ali hujši prekršek zoper oporočitelja, njegovega zakonca, potomca ali bližnjega,
3. namerno krši zakonito obveznost preživljanja zapustnika,
4. je pravnomočno obsojen na enoletno nepogojno zaporno kazen zaradi naklepnega kaznivega dejanja in bi bilo za zapustnika nesprejemljivo, če bi pustil dedni delež takemu dediču.²⁴⁷

²⁴⁰ Gl. V. Žnidaršič Skubic, K. Zupančič, L. Ude, Reforma dednega prava, 2005, str. 5.

²⁴¹ Gl. K. Zupančič, Omejitve svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 19.

²⁴² Gl. A. Markovič, Reforma nujnega dedovanja, v: Pravna praksa, 48 (2011), str. 17.

²⁴³ Gl. K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 476.

²⁴⁴ Gl. M. Kramberger Wherry, 2010, Nujno dedovanje, str. 90–91.

²⁴⁵ Gl. § 10 Lebenspartnerschaftsgesetz vom 16. Februar 2001 (BGBl. I S. 266), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 18. Dezember 2018 (BGBl. I S. 2639) geändert worden ist, v nadaljevanju: »LPartG«.

²⁴⁶ Gl. § 2303 in § 2309 Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Juni 2020 (BGBl. I S. 1245) geändert worden ist, v nadaljevanju: »BGB«.

²⁴⁷ Gl. § 2333 BGB.

Oporočitelj mora razdediniti nujnega dediča z oporoko, z navedbo razloga za razdedinjenje, ki mora obstajati v času zapisa oporoke.²⁴⁸

V primeru prikrajšanja nujnega deleža imajo nujni dediči obligacijsko pravico zahtevati vrednost do višine polovice vrednosti njihovega dednega deleža (fiksna kvota), ki zapade v plačilo ob smrti zapustnika.²⁴⁹ Dedič lahko zahteva odlog plačila nujnega deleža, če bi to dediča privedlo v nepravično stisko.²⁵⁰

Nujni dediči pa ne morejo dedovati, če so se odpovedali dediščini ali nujnemu deležu oz. če so dedno nevredni.²⁵¹

Tudi nemško pravo pozna podoben institut, kot je odvzem nujnega deleža v korist potomcev, ki pa se nekoliko razlikuje od slovenskega, saj nemška ureditev zasleduje varstvo premoženja zapustnika in varstvo prezadolženega oz. zapravljivega dediča, ne pa varstva dedičevih nepreskrbljenih potomcev. Oporočitelj lahko omeji razpolaganje potomca z nujnim deležem z določbo, da naj po smrti potomca njegov delež prejmejo njegovi zakoniti dediči. Oporočitelj lahko tudi določi, da bo s tem premoženjem za časa življenja potomca upravljal izvršitelj oporoke. V tem primeru ima potomec pravico zahtevati letne donose od tega premoženja.²⁵²

Pri računanju skupnega nujnega deleža se upoštevajo tudi osebe, ki jih je oporočitelj izključil od dedovanja, osebe, ki so se odpovedale dediščini, in dedno nevredni.²⁵³ Tako je nujni dedič v Nemčiji v slabšem položaju kot v Sloveniji, saj se po slovenskem pravu pri izračunavanju velikosti nujnega deleža ne upoštevajo dediči, ki so se odpovedali dedovanju ter dedno nevredne in razdedinjene osebe, ker jih zakon obravnava, kot da so umrli pred zapustnikom.

5.2.2 Avstrija

Tudi Avstrija je z reformo dednega prava iz leta 2015, ki se je začela uporabljati 1. 1. 2017, povečala svobodo testiranja. Med drugim so zmanjšali krog nujnih dedičev, uvedli nove formalne zahteve za oporoke ter razširili razloge za dedno nevrednost in razdedinjenje.²⁵⁴

²⁴⁸ Gl. § 2336 BGB.

²⁴⁹ Gl. § 2303 BGB.

²⁵⁰ Gl. § 2331a BGB.

²⁵¹ Gl. § 2345 BGB.

²⁵² Gl. § 2338 BGB.

²⁵³ Gl. § 2310 BGB.

²⁵⁴ Gl. Erbrechts-Änderungsgesetz 2015, BGBl. I Nr. 87/2015, (ErbRÄG 2015), gl. tudi C. I. Ziegler, New Austrian law of succession - important changes from the testator's perspective, URL: <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=58414289-d159-49cd-b748-066ca1ef996d>> (26. 7. 2020).

Nujni dediči po avstrijskem pravu so potomci zapustnika in zakonec oz. registrirani istospolni partner, pod pogojem, da so zakoniti dediči.²⁵⁵

Po avstrijskem pravu ima nujni dedič le terjatev na denarno izplačilo v vrednosti nujnega deleža²⁵⁶ v enem letu po smrti zapustnika.²⁵⁷

Nujni delež znaša pol zakonitega deleža.²⁵⁸ Zapustnik lahko zmanjša nujni delež, če z nujnim dedičem dlje časa²⁵⁹ nista imela odnosov, ki so običajni med člani družine. Zmanjšanje nujnega deleža ni mogoče, če se je zapustnik izogibal stikom ali sam povzročil izgubo stikov z nujnim dedičem.²⁶⁰

Razdedinjenje je podobno urejeno kot po našem pravu, razlogi pa se razlikujejo.²⁶¹ Zapustnik lahko razdedini dediča, ki je:

1. izvršil naklepno kaznivo dejanje zoper zapustnika, za katerega je zagrožena enoletna zaporna kazen;
2. zoper zapustnikovega zakonca, partnerja oz. registriranega istospolnega partnerja, sorodnika v ravni liniji ali bližnjega, sorojence zapustnika in njihove otroke, zakonce, partnerje ali registrirane istospolne partnerje ali zapustnikove pastorko zagrešil naklepno kaznivo dejanje, za katerega je zagrožena kazen več kot enega leta zapor;
3. namerno preprečil ali poskušal preprečiti uresničitev zapustnikove poslednje volje;
4. z nesprejemljivim ravnanjem povzročil hudo duševno trpljenje zapustnika;
5. huje zanemarjal obveznosti do zapustnika, ki so ga zavezovale po družinskem pravu;
6. bil obsojen na dosmrtno zaporno kazen ali 20 let zapor za izvršeno naklepno kaznivo dejanje ali več njih.

Odvzem nujnega deleža v korist potomcev je urejen podobno kot v našem pravu.²⁶²

Če je nujni dedič razdedinjen ali dedno nevreden, je še vedno upravičen do preživljanja.²⁶³

²⁵⁵ Gl. § 757 in § 758 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, StF: JGS Nr. 946/1811 mit Änderung, v nadaljevanju: »ABGB«.

²⁵⁶ Gl. § 761 ABGB.

²⁵⁷ Gl. § 765 ABGB.

²⁵⁸ Gl. § 759 ABGB.

²⁵⁹ Pred reformo je veljalo, da je zapustnik lahko zmanjšal nujni delež le, če ni nikoli imel stikov z nujnim dedičem.

²⁶⁰ Gl. § 776 ABGB.

²⁶¹ Gl. § 770 ABGB.

²⁶² Gl. § 771 ABGB.

²⁶³ Gl. § 777 ABGB.

5.2.3 Italija

Italijanska dednopravna ureditev kot nujne dediče priznava zapustnikove potomce, prednike, posvojence, zakonca²⁶⁴ in registriranega istospolnega partnerja (t. i. *unione civile*).²⁶⁵ Predniki so nujni dediči le, če zapustnik nima potomcev.

Italijansko pravo ne pozna fiksne kvote, saj določa višino nujnega deleža glede na število nujnih dedičev in vez z zapustnikom:

1. če je otrok samo en, ta dobi polovico zapuščine kot nujni delež;
2. če je otrok več, dobijo vsi skupaj dve tretjini zapuščine po enakih delih;²⁶⁶
3. če je nujni dedič samo zakonec, dobi polovico zapuščine;²⁶⁷
4. če sta en otrok in zakonec, dobita vsak tretjino zapuščine;²⁶⁸
5. če je več otrok in zakonec, otroci dobijo skupaj polovico zapuščine po enakih delih, zakonec pa četrtno zapuščine,²⁶⁹
6. če so samo starši in zakonec, dobi zakonec polovico zapuščine, predniki pa četrtno zapuščine; če je več prednikov, se njihova četrtnina razdeli: pol po materini strani in pol po očetovi strani.²⁷⁰
7. če so samo predniki, dobijo tretjino zapuščine kot nujni delež; če jih je več, se njihova tretjina razdeli: pol po materini strani in pol po očetovi strani.²⁷¹

Zakonec *ipso iure* dobi tudi družinsko stanovanje in pravico uporabe gospodinjskih predmetov.²⁷²

Bivši zakonec (t. i. *coniuge separato*)²⁷³ je izenačen s pravicami zakonca, če še ni bil izplačan. Če pa je že bil izplačan, ima pravico do preživljanja, če ga je zakonec preživljal v trenutku smrti.²⁷⁴

Tudi v Italiji velja pravilo, da mora nujni dedič svoj nujni delež uveljavljati. Oporočitelj lahko, podobno kot v Sloveniji, razpolaga s svojo celotno zapuščino in pri tem spregleda nujne dediče. V tem primeru morajo nujni dediči uveljavljati nujni delež z izpodbojno in restitucijsko tožbo, sicer ostane oporoka veljavna.²⁷⁵

²⁶⁴ Gl. 536. člen Regio Decreto 16 marzo 1942, št. 262, »Codice civile« (CC) s spremembami, v nadaljevanju: »CC«.

²⁶⁵ Gl. 1. člen Legge No. 76, 20 maggio 2016.

²⁶⁶ Gl. 537. člen CC.

²⁶⁷ Gl. 540. člen CC.

²⁶⁸ Gl. 542. člen CC.

²⁶⁹ Gl. 542. člen CC.

²⁷⁰ Gl. 544. člen CC.

²⁷¹ Gl. 538. člen CC.

²⁷² Gl. 540. člen CC.

²⁷³ To je zakonec, ki še ni uradno ločen, ampak ne živi več skupaj z bivšim zakoncem.

²⁷⁴ Gl. 548. člen CC.

²⁷⁵ Gl. A. Zaccaria, 1998, Commentario essenziale al libro II del Codice civile, str. 39–46.

Codice civile ne ureja razdedinjenja, vendar se je sodna praksa²⁷⁶ že izrekla, da lahko zapustnik razdedini nekatere dediče, ni pa še jasno stališče, ali so lahko razdedinjeni tudi nujni dediči.²⁷⁷

Razlogi za dedno nevrednost so podobni kot v slovenskem pravnem redu, pomembna razlika pa je ta, da oseba postane dedno nevredna šele, ko je to razglašeno s sodbo.²⁷⁸ Tako lahko dedič pridobi dediščino, ki pa jo mora nato, ko je razglašen za dedno nevrednega, vrniti skupaj s plodovi.²⁷⁹

5.2.4 Hrvaška

Hrvaška ureditev nujnega deleža je podobna slovenski, zato bom v izogib ponavljanju zgolj poudaril temeljne razlike.

Hrvaška je v novem Zakonu o nasljeđivanju²⁸⁰ iz leta 2003 zožila krog nujnih dedičev. Po novem²⁸¹ so absolutni nujni dediči zapustnikovi potomci, posvojenci in njihovi potomci ter zakonec, zunajzakonski partner in registrirani ali neregistrirani istospolni partner.²⁸² Njihov dedni delež znaša polovico zakonitega deleža.²⁸³

Relativni nujni dediči so zapustnikovi starši, posvojitelj in drugi predniki. Ti so lahko nujni dediči samo, če so trajno nesposobni za delo in nimajo nujnih sredstev za življenje. Njihov dedni delež znaša tretjino zakonitega deleža.²⁸⁴

Razlogi in pogoji za razdedinjenje²⁸⁵ so podobni kot v ZD. Ureditev se razlikuje pri razlogu kršitve zakonitih in moralnih dolžnosti, ki morajo izhajati iz dedičevega sorodstvenega razmerja z zapustnikom, poleg tega pa vsebuje dodaten razlog za razdedinjenje, tj., če je nujni dedič izvršil kaznivo dejanje zoper Republiko Hrvaško ali vrednote, zaščitene z mednarodnim pravom.²⁸⁶

Oporočitelj lahko nujnemu dediču tudi odvzame nujni delež v korist potomcev. Ureditev je enaka slovenski.²⁸⁷

²⁷⁶ Gl. Cassazione civile, Sez. II, sent. n. 8352.

²⁷⁷ Gl. T. Farfaglia, *Diseredare: cosa significa e quali le conseguenze*, URL: <<https://www.consulenzalegaleitalia.it/diseredazione/>> (26. 7. 2020).

²⁷⁸ Gl. Cassazione civile sez. II, sent. n. 8352.

²⁷⁹ Gl. 464. člen CC.

²⁸⁰ Zakon o nasljeđivanju (ZNasl), NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

²⁸¹ Prej je bil krog nujnih dedičev enak kot po slovenskem ZD.

²⁸² Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN 92/14, 98/19.

²⁸³ Gl. članak 69–70 ZNasl.

²⁸⁴ Gl. članak 69–70 ZNasl.

²⁸⁵ Gl. članak 85–87 ZNasl.

²⁸⁶ Vsebinsko podoben razlog je vseboval tudi slovenski ZD, gl. točko 3.1.1 te naloge.

²⁸⁷ Gl. članak 88 ZNasl.

Hrvaški pravni red pozna izročilno pogodbo in pogodbo o dosmrtnem preživljanju v podobni obliki kot slovenski pravni red, s to razliko, da so njihov predmet lahko tudi druge pravice, ne samo lastnina na premičninah in nepremičninah.²⁸⁸

5.2.5 Anglija

Angleški pravni red spada v anglosaksonsko pravno družino, ki temelji na sistemu *common law*, ki se precej razlikuje od evropskih kontinentalnih ureditev. Ena od razlik je tudi, da *common law* ne pozna instituta nujnega dedovanja, kot ga poznamo v celinski Evropi.²⁸⁹

Angleško pravo pušča zapustniku široko svobodo testiranja in ne pozna omejitev zapustnikove volje v smislu nujnega deleža.

Omejitev zapustnikove volje, ki nekoliko spominja na nujni delež, je t. i. *family provision*.²⁹⁰ Ta institut omogoča osebi, ki jo je zapustnik preživljal v času neposredno pred svojo smrtjo, da pred sodiščem zahteva, da se ji iz premoženja zapustnika omogoči izplačilo nadomestila ali prenos premoženja.

Osebe, ki lahko zahtevajo *family provision*, so:

1. zapustnikov zakonec ali partner,
2. bivši zapustnikov zakonec ali partner, če ni v novi (zakonski) zvezi,
3. oseba, ki je dve leti živela z zapustnikom v istem gospodinjstvu kot zakonec ali partner,
4. zapustnikovi otroci,
5. oseba, ki je živela v zapustnikovi družini kot otrok,
6. oseba, ki jo je zapustnik preživljal neposredno pred svojo smrtjo.²⁹¹

Vsakdo od navedenih upravičencev se mora pri tem sklicevati na to, da po zapustniku ni prejel zadostne premoženjske odmene.

(Bivši) zakonec ali partner zapustnika lahko zahteva nadomestilo, četudi ne potrebuje preživljanja.

Sodišče pri odločanju upošteva okoliščine konkretnega primera, finančne potrebe posameznika, obseg zapuščine, morebitno invalidnost osebe, trajanje (zakonske) zveze, skrb za zapustnika in njegovo premoženje idr.

²⁸⁸ Gl. članak 579–589 Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.

²⁸⁹ Gl. M. Kramberger Wherry, 2010, Nujno dedovanje, str. 101.

²⁹⁰ Gl. *ibid.*, str. 101–102.

²⁹¹ Gl. 1. člen Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975.

V Angliji zaradi zgodovinsko razvitejše svobode testiranja ne poznajo nujnega dedovanja in njegovih omejitev, pač pa sodna praksa bolj ali manj prosto in bistveno bolj prilagodljivo aktualnim (družbenim) razmeram omogoča določenim osebam pridobitev t. i. *family provision*.

5.3 NUJNO DEDOVANJE *DE LEGE FERENDA*

Kot smo že omenili, ima zakonodajalec relativno proste roke pri urejanju področja nujnega dedovanja.²⁹² Slovenska ureditev po mojem mnenju pregloboko posega v zapustnikovo svobodo testiranja,²⁹³ saj predvideva širok krog nujnih dedičev, malo razlogov za razdedinjenje (pa še te sodna praksa ozko razlaga), fiksno določeno kvoto in premalo pogojev za pridobitev nujnega deleža nujnih dedičev, zato bi bili potrebni prevetritev instituta in sprememba v skladu s trendi v evropskih državah. Nujni delež namreč nima več legitimnosti zaradi ohranitve družinskega premoženja, sedaj se njegov namen kaže bolj v preživljanju zapustnikovih bližnjih po njegovi smrti.²⁹⁴

Na podlagi analize pričujoče naloge predlagam, da bi zakonodajalec *de lege ferenda*, po zgledu Avstrije,²⁹⁵ zožil krog nujnih dedičev samo na potomce in posvojence, zakonca, zunajzakonskega partnerja oz. istospolnega partnerja,²⁹⁶ saj so praviloma le-ti v najtesnejši zvezi z zapustnikom. Tipična slovenska družina namreč živi skupaj v enodružinskem stanovanju, s čimer se je v veliki meri zmanjšal pomen tesnih družinskih odnosov s starimi starši in sorojenci. Ko otroci odrastejo, si ustvarijo svoje domovanje, kateri od otrok pa morda ostane doma oz. se naposled vrne domov. Ljudje praviloma ne živijo več v večgeneracijskih življenjskih skupnostih, poleg tega je v družbi za starejše veliko boljše poskrbljeno, kot je bilo v časih snovanja določb o nujnem dedovanju. Starejši imajo sedaj pokojnine, lahko se naselijo v domovih za ostarele, kjer je zanje poskrbljeno. Včasih je bila socialna varnost starejših slabše razvita, tako da so takrat otroci prevzeli skrb za svoje prednike do njihove smrti. Sedaj je povprečen zapustnik star okoli 80 let, za sabo zapusti preskrbljene otroke in vnuke,²⁹⁷ sorojencev in prednikov pa v večini primerov ni več, če pa so, je

²⁹² Gl. tudi K. Zupančič, Omejitev svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 19–22.

²⁹³ Gl. K. Zupančič, 2005, Dedovanje z uvodnimi pojasnili, str. 63–64.

²⁹⁴ Gl. K. Zupančič, Omejitev svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 19–22, gl. tudi S. Marković, 1981, Nasledno pravo, str. 195–196.

²⁹⁵ Gl. L. Ruggeri, *et al.*, 2019, Family property and succession in EU member states, str. 20, URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwisyeS78PDqAhUosaQKHRm6AggQFjAAegQIBBAB&url=https%3A%2F%2Fwww.euro-family.eu%2Fdocumenti%2Fnews%2Fpsefs_e_book_compressed.pdf&usg=AOvVaw3V1Bs0G5x8FdMXn5CmPoER> (13. 7. 2020).

²⁹⁶ Zaradi poenostavitve v tem poglavju v nadaljevanju ne omenjam posebej istospolnih partnerjev, saj so na podlagi ZPZ istospolni partnerji v sklenjeni partnerski zvezi izenačeni z zakonci, istospolni partnerji v nesklenjeni partnerski zavezi pa z zunajzakonskimi partnerji.

²⁹⁷ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 438, gl. tudi V. Žnidaršič Skubic, K. Zupančič, L. Ude, Reforma dednega prava, 2005, str. 23–24.

zanje poskrbljeno. Iz tega izhaja, da ni več potrebe po tako širokem krogu nujnih dedičev, ki bi zajemal tudi (stare) starše zapustnika in njegove sorojence.

Smiselno bi bilo uvesti različne omejitve in pogoje za upravičenost do nujnega deleža za različne skupine nujnih dedičev, tako da nihče ne bi mogel biti nujni dedič *per se*. Tako naj bo zakonec oz. zunajzakonski partner zapustnika upravičen do nujnega deleža samo, če je dlje časa živel z zapustnikom v trajnem in intenzivnem razmerju, sicer pa ne, oz. naj se mu delež zmanjša sorazmerno s kratkotrajnostjo zveze z zapustnikom.²⁹⁸ Pogoj za pridobitev pravice zakonca oz. zunajzakonskega partnerja do nujnega deleža naj bo vsebinsko podoben pojmu dalj časa trajajoče skupnosti, ki je pogoj za pridobitev dedne pravice zunajzakonskega partnerja zapustnika.²⁹⁹

Za potomce in posvojence zapustnika in njihove potomce bi bilo tudi smiselno uvesti pogoje za pridobitev pravice do nujnega deleža v smislu zahteve po sobivanju z zapustnikom v istem gospodinjstvu, dlje časa trajajoče skrbi za zapustnika³⁰⁰ ali prispevanja k ohranitvi ali povečevanju zapustnikovega premoženja (npr. kmetije ali podjetja).

Alternativa predlaganim omejitvam nujnega dedovanja bi bila ureditev, da (po vzoru avstrijske reforme dednega prava iz leta 2015)³⁰¹ lahko zapustnik z oporoko za polovico zmanjša nujni delež svojemu potomcu, če med njima dlje časa ni bilo življenjske skupnosti in odnosov, ki so običajni za družino. Ta del bi nato postal razpoložljivi del zapuščine, s katerim bi oporočitelj prosto razpolagal.

Poleg zmanjšanja kroga nujnih dedičev bi bilo *de lege ferenda* treba spremeniti tudi višino nujnega deleža. Danska je zmanjšala višino nujnega deleža (kvoto) na četrtno, na Češkem je kvota odvisna od polnoletnosti nujnega dediča,³⁰² v Italiji se kvota razlikuje glede na število nujnih dedičev in njihovo vez z zapustnikom.³⁰³ Namen nujnega deleža je v zagotavljanju eksistence nujnih dedičev,³⁰⁴ zato menim, da bi bilo ustrezno, če bi zakonodajalec spremenil kvoto z upoštevanjem eksistencialne ogroženosti nujnega dediča. Nujni dedič, ki brez lastne krivde nima sredstev za preživljanje in si jih ne more zagotoviti drugače, bi bil tako upravičen do polovice svojega zakonitega dednega deleža, ostali nujni dediči pa bi prejeli četrtno svojega zakonitega deleža.

²⁹⁸ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 437–438.

²⁹⁹ Gl. tudi K. Zupančič, Omejitve svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 22.

³⁰⁰ Gl. *ibid.*, gl. tudi K. Zupančič, 2005, Dedovanje z uvodnimi pojasnili, str. 64.

³⁰¹ Gl. C. I. Ziegler, New Austrian law of succession - important changes from the testator's perspective, URL: <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=58414289-d159-49cd-b748-066ca1ef996d>> (26. 7. 2020).

³⁰² Gl. A. Markovič, Reforma nujnega dedovanja, v: Pravna praksa, 48 (2011), str. 17.

³⁰³ Gl. točko 5.1.3 te naloge.

³⁰⁴ Gl. tudi A. Markovič, Reforma nujnega dedovanja, v: Pravna praksa, 48 (2011), str. 17, in K. Zupančič, Omejitve svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 22.

Pri dedovanju podjetniškega premoženja določenih podjetij bi bilo zaradi kontinuitete poslovanja in ohranjanja celote podjetniškega premoženja zapustnika smiselno uvesti pravilo enega dediča,³⁰⁵ podobno kot pri dedovanju kmetijskih gospodarstev³⁰⁶ in agrarnih skupnosti.³⁰⁷ V primeru večjega števila nujnih dedičev bi se lahko podjetje razdrobilo, kar bi lahko oslabilo poslovanje, zlasti če dedič ni več upravljajca s podjetjem. Če pa bi obstajalo pravilo enega dediča, bi nujni dediči lahko od tega dediča terjali vračilo vrednosti nujnega deleža v denarni protivrednosti. Pri tem bi veljalo razmisliti, ali bi lahko terjali vračilo celotne vrednosti nujnega deleža ali le zmanjšane vrednosti kot pri dedovanju premoženja agrarnih skupnosti,³⁰⁸ lahko pa bi vpeljali tudi odlog izplačil kot pri dedovanju kmetijskih gospodarstev. Podjetniško premoženje je namreč lahko zelo veliko, in če je veliko nujnih dedičev, lahko izplačilo vseh nujnih deležev v kratkem času privede do finančnih težav podjetja.

Menim, da naj bi imel zapustnik *de lege ferenda* pravico odvzeti ali omejiti nujni delež iz utemeljenih razlogov pravičnosti (izven kataloga razlogov za razdedinjenje),³⁰⁹ npr., ker nujni dedič lagodno živi tudi brez nujnega deleža, po drugi strani pa oporočni dedič nujno potrebuje sredstva za preživetje, sam pa se brez lastne krivde ni sposoben preživljati in ga je zato preživljal zapustnik.³¹⁰ Pri tem institutu bi lahko povlekli nekaj vzporednic z angleškim *family provision* in ga prilagodili našemu pravnemu redu: tako bi zapustnik hkrati poskrbel za osebe, ki jih je preživljal, in pri tem ne bi bil omejen v svobodi testiranja. V tem primeru bi lahko ukinili institut odvzema nujnega deleža v korist potomcev.³¹¹ Takšen predlog sicer uvaja večjo svobodo testiranja, po drugi strani pa lahko povzroči veliko sporov, saj uvaja nedoločen pojem pravičnosti, ki ga bi morala napolniti sodna praksa.

V naš pravni red bi lahko, podobno kot na Češkem,³¹² uvedli prepoved zahteve po vračanju daril od tretje osebe, ki ni dedič. S tem bi zmanjšali poseg v pravico zapustnika do razpolaganja s svojim premoženjem *inter vivos*, hkrati pa zagotovili večjo pravno varnost obdarjencev. Prepoved bi seveda veljala samo, če obdarjenec ni sklenil darilne pogodbe zgolj z namenom izigravanja nujnih

³⁰⁵ Gl. tudi S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 437.

³⁰⁶ Gl. 5. člen ZDKG.

³⁰⁷ Gl. 49. člen Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS), Uradni list RS, št. 74/15.

³⁰⁸ Gl. Uredbo o določitvi vrednosti zapuščine za nepremičnine, ki so v lasti članov agrarne skupnosti.

³⁰⁹ Tako tudi K. Zupančič, v: M. Avbelj *et al.*, 2011, Komentar Ustave, Dopolnitev – A, str. 476.

³¹⁰ Gl. S. Pavlin, 2012, Nujni dediči, str. 438, gl. tudi K. Zupančič, 2005, Dedovanje z uvodnimi pojasnili, str. 64.

³¹¹ Gl. tudi K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 2009, Dedno pravo, str. 106–107, gl. tudi K. Zupančič, Omejitve svobode testiranja, v: Pravna praksa, 19 (2003), str. 19–22.

³¹² Gl. K. Ronovská, V. Pihera, 2018, The unbearable lightness of forced heirship, URL:

<<https://academic.oup.com.ezproxy.izum.si:2050/tandf/article/24/6/547/5046408?searchresult=1>> (25. 7. 2020).

dedičev,³¹³ vendar bi pri tem kazalo urediti (izpodbojne) dokazne domneve, ki bi olajšale dokazovanje izigravanja nujnega dediča.

Po vzoru nemške reforme dednega prava bi slovenski zakonodajalec lahko razširil katalog razlogov za razdedinjenje tako, da bi dodal še zapustnikove bližnje, proti katerim je bilo storjeno kaznivo dejanje, ki je podlaga za razdedinjenje. Med razloge za razdedinjenje bi lahko po nemškem zgledu dodali še obsodbo na enoletno nepogojno zaporno kazen zaradi naklepnega kaznivega dejanja, v zvezi s katero bi bilo za zapustnika nesprejemljivo dovoliti dedovati takemu dediču. Razlog hujšega kaznivega dejanja bi se lahko tudi bolj konkretiziral in po zgledu avstrijske in nemške ureditve determiniral glede na zagroženo trajanje zaporne kazni. S tem bi sodiščem olajšali delo, hkrati pa bi taka določba omogočala večjo pravno varnost (*lex certa*), ki je eden od temeljev kaznovalnega prava.³¹⁴

K večjemu zagotavljanju svobode testiranja pa bi lahko veliko prispevala tudi sodišča sama z nekoliko širšo interpretacijo pogojev za razdedinjenje, kar bi zapustniku olajšalo razpolaganje z njegovim premoženjem.³¹⁵

³¹³ Kar sicer izhaja že iz splošnih pravil obligacijskega prava, več o tem gl. L. Varanelli, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, v: Pravna praksa, 46 (2010), str. 22.

³¹⁴ Pri tem imam v mislih kaznovalno pravo v smislu sankcije razdedinjenja za izvršeno kaznivo dejanje.

³¹⁵ Tako tudi A. Markovič, Reforma nujnega dedovanja, v: Pravna praksa, 48 (2011), str. 17.

ZAKLJUČEK

Menim, da ima slovenska ureditev nujnega dedovanja nekaj pomanjkljivosti in da mestoma ne upošteva trenutnega stanja družbe. Nekatere določbe so po mojem mnenju potencialno neustavne, zato bi jih bilo treba posodobiti.

Nujno dedovanje je ustavna kategorija, ki je po mnenju nemškega ustavnega sodišča ni mogoče odpraviti. Nujno dedovanje v slovenski pravni ureditvi, po mojem mnenju, nesorazmerno posega v oporočno svobodo zapustnika, saj bi zakonodajalec lahko predpisal milejše ukrepe za varovanje eksistence nujnih dedičev, zato bi bilo treba ureditev spremeniti tako, da bo poseg v zapustnikovo svobodo testiranja sorazmeren.

Ustava dopušča omejevanje nujnega dedovanja z ustavnim pooblastilom zakonodajalca, da lahko z zakonom določi način izvrševanja pravice do dedovanja. Le-ta je po praksi Ustavnega sodišča manj pomembna kot svoboda testiranja, saj varuje dedno pravico nujnih dedičev, s tem pa omejuje razpolaganje zapustnika.

Zakonskih razlogov za razdedinjenje je relativno malo in so precej splošni. Sodišča jih razlagajo zelo ozko, s čimer lahko posežejo v zapustnikovo svobodo testiranja. Tu nastopi vprašanje pravne varnosti, saj zaradi nedoločnih zakonskih razlogov zapustnik ni natančno seznanjen, kako hude morajo biti kršitve, da bo lahko razdedinjenje določenega nujnega dediča tudi v resnici uspešno.

Zapustniki velikokrat zato tudi sklepajo pogodbe, s katerimi izigravajo določbe o nujnih deležih. To bi moralo biti močan signal za zakonodajalca, da na področju dedovanja nekaj ni v redu in da so potrebne spremembe. Tako pa zapustniki relativno uspešno prenašajo svoje premoženje na druge, saj je težko dokazati fravdulozen namen pogodbenikov. Zato menim, da bi bilo smiselno uvesti dokazne domneve za olajšanje dokazovanja fravduloznega namena strank pri sklepanju pogodbe (npr., da preživljanec sploh ni potreboval preživljanja ipd.).

Nekatere države so že reformirale svoje ureditve omejitev nujnega dedovanja: zmanjšale so krog nujnih dedičev, razširile katalog razlogov za razdedinjenje, uvedle možnost razdedinjenja iz pravičnosti, znižale višino nujnega deleža, določile dodatne pogoje za nujne dediče itd.

Po zgledu reform v drugih državah bi tudi Slovenija lahko *de lege ferenda* sprejela podobne rešitve. Pri dedovanju podjetniškega premoženja bi npr. lahko uvedla pravilo enega dediča in odlog oz. znižanje izplačil nujnih deležev. Prav tako bi lahko ukinila vračanje daril tretjih oseb ter natančno opredelila in razširila razloge za razdedinjenje.

Vodili predlagane reforme naj bosta uskladitev pravne ureditve z dejanskim stanjem družbe in zmanjšanje posegov v svobodno razpolaganje s premoženjem zapustnika.

LITERATURA IN VIRI

MONOGRAFIJE

1. Arhar France *et al.*, Komentar Ustave Republike Slovenije (2. izd.), Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana, 2010.
2. Avbelj Matej *et al.*, Komentar Ustave Republike Slovenije, Dopolnitev – A, Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana, 2011.
3. Avbelj Matej *et al.*, Komentar Ustave Republike Slovenije, Evropska pravna fakulteta, Nova Gorica, 2019.
4. Bavcon Ljubo, Šelih Alenka, Korošec Damjan, Ambrož Matjaž, Filipčič Katja, Kazensko pravo – splošni del (6. izd.), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2013.
5. Blagojević Borislav T., Nasledno pravo u Jugoslaviji, Savremena administracija, Beograd, 1982.
6. Dika Mihajlo, Crnić Jadranko, Hrvatinić Branko, Jelčić Olga, Josipović Tatjana, Koharić Zdenka, Matko Ruždjak Jožica, Novo nasljednopravno uređenje, Narodne novine, Zagreb, 2003.
7. Finžgar Alojzij, Dedno pravo Jugoslavije, Univerza v Ljubljani – Pravna fakulteta, Ljubljana, 1962.
8. Finžgar Alojzij, Nujni delež, 1956.
9. Finžgar Alojzij, Zbirka razprav iz dednega prava, Pravna fakulteta v Ljubljani, Ljubljana, 1960.
10. Kranjc Janez, Rimsko pravo (4. izd.), Lexpera, GV založba, Ljubljana, 2020.
11. Kreč Milan, Pavić Đuro, Komentar zakona o nasleđivanju sa sudskom praksom, Narodne novine, Zagreb, 1964.
12. Marković Slavko, Nasledno pravo, Službeni list SFRJ, Beograd, 1981.
13. Pavčnik Marijan, Novak Aleš, Teorija prava (5. izd.), Ius software, GV založba, Ljubljana, 2015.
14. Pavlin Sabina, Nujni dediči, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2012.
15. Plavšak Nina, Juhart Miha, Jadek Pensa Dunja, Kranjc Vesna, Grilc Peter, Polajnar Pavčnik Ada, Dolenc Mile, Pavčnik Marijan, Obligacijski zakonik (splošni del) s komentarjem, 1. knjiga, GV založba, Ljubljana, 2003.
16. Plavšak Nina, Juhart Miha, Podgoršek Bojan, Kranjc Vesna, Gradišar Ilovar Sonja, Zabel Bojan, Možina Damjan, Obligacijski zakonik s komentarjem (posebni del), 3. knjiga, GV založba, Ljubljana, 2004.

17. Smole Albin, *Zakonito in oporočno dedovanje, sistematični oris materialnega dednega prava SFRJ*, Časopisni zavod »Uradni list SRS«, Ljubljana, 1965.
18. Šinkovec Janez, Tratar Boštjan, *Veliki komentar Zakona o dedovanju s sodno prakso*, Primath, Ljubljana, 2005.
19. Škrubej Katja, *Pravo v zgodovini s poudarkom na razvoju na današnjem slovenskem prostoru*, GV založba, Ljubljana, 2010.
20. Zaccaria, Alessio, *Commentario essenziale al libro II del Codice civile, Delle successioni*, CEDAM, Padova, 1998
21. Zupančič Karel, *Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (8. izd.)*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2005.
22. Zupančič Karel, *Dedno pravo (2. izd.)*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1991.
23. Zupančič Karel, Žnidaršič Skubic Viktorija, *Dedno pravo (3. izd.)*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2009.
24. Zupančič Karel, *Predpisi o dedovanju z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (4. izd.)*, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1995.
25. Žnidaršič Skubic Viktorija, Zupančič Karel, Ude Lojze, *Reforma dednega prava, upošteva novejšje evropske trende*, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2005.

STROKOVNI ČLANKI

1. Dolar Božič, Tanja, *Kakšno reformo potrebuje slovensko dedno pravo?*, *Pravna praksa*, št. 45, 2019, str. 6–8.
2. Felc, Brina, *Izpodbijanje dolžnikovih pravnih dejanj in odpoved dediščini*, *Pravna praksa*, št. 44, 2008, str. 13–14.
3. Golob, Klemen, *Pogodba o dosmrtnem preživljanju med prednikom in potomcem*, *Pravna praksa*, št. 38, 2011, str. 15.
4. Majcen, Manca, *Ali je treba reformirati slovensko dedno pravo*, *Pravna praksa*, št. 44, 2019, str. 6–8.
5. Markovič, Aljoša, *Reforma nujnega dedovanja - kaj se lahko naučimo iz primerjalnopravnega pogleda*, *Pravna praksa*, št. 48, 2011, str. 17.
6. Podgoršek, Bojan, *Dednopravne pogodbe in sporazum o odpovedi neuvedenemu dedovanju*, *Podjetje in delo*, št. 6–7, 2016, str. 1383.
7. Rijavec, Vesna, *Pogodbe civilnega prava, ki niso bile uvrščene v ZOR*, *Pravna praksa*, št. 5, 1997, str. I–VII.

8. Rijavec, Vesna, Postopek v primerih nujnega dedovanja, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča, Žnidaršič Skubic, Viktorija, Vlahek Ana, Podobnik Klemen (ur.), Pravna fakulteta, Ljubljana, 2014, str. 271–301.
9. Scortegagna-Kavčnik, Nina, Odpoved neuvedenemu dedovanju, Pravna praksa, št. 28–29, 2011, str. 26.
10. Varanelli Luigi, Izigravanje zakona, Pravna praksa, št. 45–46, 2016, str. 14–16.
11. Varanelli, Luigi, Ničnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju in pogodbe o preužitku, Pravna praksa, št. 46, 2010, str. 22.
12. Zupančič, Karel, Omejitev svobode testiranja z ustanovo nujnega deleža, Pravna praksa, št. 19, 2003, str. 22.
13. Zupančič, Karel, Temeljna načela dednega prava, Pravni letopis, št. 1, 2008, str. 75–82.
14. Žnidaršič Skubic, Viktorija, Dedna pogodba, v: Zbornik znanstvenih razprav, LXXV, 2005, str. 371–393.
15. Weber, Nana, Kako nujnemu dediču z oporoko preprečiti dedovanje nujnega deleža?, Pravna praksa, št. 8–9, 2020.

SPLETNI VIRI

1. Bukovac Puvača Maja, Cazorla González María José, Giobbi Manuela, Kramberger Škerl Jerca, Kunda Ivana, Padovini Fabio, Ruggeri Lucia, Winkler Sandra, Family property and succession in EU member states, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, Rijeka, 2019, URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwisyeS78PDqAhUosaQKHRm6AggQFjAAegQIBBAB&url=https%3A%2F%2Fwww.euro-family.eu%2Fdocumenti%2Fnews%2Fpsefs_e_book_compressed.pdf&usg=AOvVaw3V1Bs0G5x8FdMXn5CmPoER> (13. 7. 2020)
2. C. I. Ziegler, New Austrian law of succession - important changes from the testator's perspective, URL: <<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=58414289-d159-49cd-b748-066ca1ef996d>> (26. 7. 2020)
3. C. H. Walter Johns, Babylonian law - The Code of Hammurabi, URL: <<https://mcadams.posc.mu.edu/txt/ah/Assyria/Hammurabi.html#Hammurabi.Law.168>> (20. 7. 2020)
4. K. Ronovská, V. Pihera, The unbearable lightness of forced heirship: the Czech perspective, URL: <<https://academic.oup.com.ezproxy.izum.si:2050/tandt/article/24/6/547/5046408?searchresult=1>> (25. 7. 2020)

5. Poročevalec Državnega zbora RS, št. 51/2001 z dne 15. 6. 2001, str. 10, URL: <<http://www.sistory.si/cdn/publikacije/37001-38000/37139/listbibl2001.html>> (15. 7. 2020)
6. T. Farfaglia, Diseredare: cosa significa e quali le conseguenze, URL: <<https://www.consulenzalegaleitalia.it/diseredazione/>> (26. 7. 2020)

DRUGI VIRI

1. Kramberger Wherry Metka, Nujno dedovanje – pravni problemi in primerjalnopravna analiza, magistrska naloga, 2010.
2. Majcen Manca, Ali slovensko dedno pravo potrebuje reformo?, poročilo NZS o mednarodni konferenci, Ljubljana, 2019.
3. Pavlin Sabina, Omejitev svobode oporočnega razpolaganja (slovenska in angleška ureditev), doktorska disertacija, Ljubljana, 2011.
4. Zakojšek Jasna, Omejitev svobode testiranja z ustanovo nujnega deleža, diplomska naloga, Ljubljana, 2003.

SLOVENSKI PREDPISI

1. Družinski zakonik (DZ), Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZN Org, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C.
2. Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20 in 91/20.
3. Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.
4. Uredba o določitvi vrednosti zapuščine za nepremičnine, ki so v lasti članov agrarne skupnosti, Uradni list RS, št. 22/17.
5. Ustava Republike Slovenije (URS), Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a.
6. Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS), Uradni list RS, št. 74/15.
7. Zakon o dedovanju (ZD), Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16.
8. Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG), Uradni list RS, št. 70/95, 54/99 – odl. US in 30/13
9. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP), Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo, 10/15 – popr., 27/16,

31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US, 63/16 – ZD-C, 54/18 – odl. US, 69/19 – odl. US, 74/20 – odl. US in 85/20 – odl. US.

10. Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), Uradni list RS, št. 33/16.

TUJI PREDPISI

1. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, StF: JGS Nr. 946/1811 s spremembami (ABGB).
2. Erbrechts-Änderungsgesetz 2015, BGBl. I Nr. 87/2015, (ErbRÄG 2015).
3. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Juni 2020 (BGBl. I S. 1245) geändert worden ist (BGB).
4. Lebenspartnerschaftsgesetz vom 16. Februar 2001 (BGBl. I S. 266), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 18. Dezember 2018 (BGBl. I S. 2639) geändert worden ist (LPartG).
5. Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975.
6. Legge No. 76, 20 maggio 2016.
7. Regio Decreto 16 marzo 1942, št. 262 »Codice civile« (CC), s spremembami.
8. Zakon o nasljeđivanju, NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.
9. Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.
10. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN 92/14, 98/19.

SODNE ODLOČBE SLOVENSКИH SODIŠČ

1. U-I-3/93, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-I-3%2F93&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=97627>> (29. 6. 2020)
2. U-I-123/94, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-I-123%2F94&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=98723>> (5. 7. 2020)
3. U-I-86/97, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-I-86%2F97&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=100215>> (30. 6. 2020)
4. U-I-313/98, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-i-313%2F98&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=100110>> (29. 6. 2020)

5. Up-1734/07, U-I-149/07, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-I-149%2F07&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=108970>> (3. 7. 2020)
6. U-I-165/08, Up-1772/08, Up-379/09, URL: <<https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=U-i-165%2F08&df=&dt=&af=&at=&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=1&sort=&order=&id=109544>> (3. 7. 2020)
7. II Ips 562/92 z dne 4. 3. 1993, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/1353/>> (4. 7. 2020)
8. II Ips 983/93 z dne 23. 2. 1995, URL: <<http://sodisce.si/vsrs/odlocitve/2660/>> (4. 7. 2020)
9. II Ips 275/94 z dne 26. 10. 1995, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/3025/>> (29. 6. 2020)
10. II Ips 703/94 z dne 18. 4. 1996, URL: <<http://sodisce.si/vsrs/odlocitve/3410/>> (3. 7. 2020)
11. II Ips 520/97 z dne 19. 11. 1998, URL: <<http://sodisce.si/vsrs/odlocitve/5331/>> (3. 7. 2020)
12. II Ips 233/98 z dne 13. 3. 1999, URL: <<http://sodisce.si/vsrs/odlocitve/5626/>> (14. 7. 2020)
13. II Ips 415/98 z dne 26. 5. 1999, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/6030/>> (17. 7. 2020)
14. II Ips 377/2003 z dne 6. 1. 2005, URL: <[sodnapraksa.si/?q=razveljavitev sklepa o dedovanju&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&_submit=i??i&rowsPerPage=50&page=8&id=9338](http://sodnapraksa.si/?q=razveljavitev%20sklepa%20o%20dedovanju&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&_submit=i??i&rowsPerPage=50&page=8&id=9338)> (11. 7. 2020)
15. II Ips 43/2008 z dne 26. 11. 2009, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/65200/>> (2. 7. 2020)
16. II Ips 93/2009 z dne 26. 8. 2010, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2010040815249010/>> (8. 7. 2020)
17. II Ips 306/2011 z dne 1. 12. 2011, URL: <http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2012032113041926/> (24. 7. 2020)
18. II Ips 801/2008 z dne 29. 3. 2012, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2012032113043356/>> (24. 7. 2020)
19. II Ips 324/2016 z dne 27. 7. 2017, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2015081111409846/>> (15. 7. 2020)
20. II Ips 230/2017 z dne 6. 12. 2018, URL: <<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2015081111424712/>> (28. 7. 2020)
21. II DoR 51/2019 z dne 9. 5. 2019, URL: <<http://sodisce.si/vsrs/odlocitve/2015081111429639/>> (20. 7. 2020)

22. VSC Cp 1119/2008 z dne 27. 11. 2009, URL:
<<http://www.sodisce.si/visce/odlocitve/2010040815249157/>> (17. 7. 2020)
23. VSK I Cp 1279/2004 z dne 18. 4. 2006, URL:
<<http://www.sodisce.si/viskp/odlocitve/37872/>> (24. 7. 2020)
24. VSK I Cp 587/2005 z dne 20. 6. 2006, URL:
<[http://www.sodnapraksa.si/?q=zmanj%C5%A1anje%20premo%C5%BEenja&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=changedate&direction=asc&rowsPerPage=20&page=6&id=40074](http://www.sodnapraksa.si/?q=zmanj%C5%A1anje%20premo%C5%BEenja&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=changedate&direction=asc&rowsPerPage=20&page=6&id=40074)> (29. 6. 2020)
25. VSK I Cp 121/2016 z dne 30. 8. 2016, URL:
<[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111408755&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111408755](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111408755&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111408755)> (2. 7. 2020)
26. VSL I Cp 1557/94 z dne 25. 1. 1995, URL: <<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/46101/>> (11. 7. 2020)
27. VSL II Cp 1223/2001 z dne 3. 10. 2001, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/56593/>> (2. 7. 2020)
28. VSL I Cp 638/2006 z dne 22. 11. 2006, URL: <
<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/38508/>> (2. 7. 2020)
29. VSL II Cp 3204/2007 z dne 12. 3. 2008, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/40812/>> (11. 7. 2020)
30. VSL I Cp 3723/2008 z dne 15. 4. 2009, URL: <<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/63314/>>
(17. 7. 2020)
31. VSL I Cp 646/2009 z dne 12. 8. 2009, URL: <<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/63412/>> (18. 7. 2020)
32. VSL I Cp 2975/2009 z dne 18. 11. 2009, URL: <<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/64673/>>
(15. 7. 2020)
33. VSL I Cp 3090/2009 z dne 19. 11. 2009, URL:
<<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/2010040815243440/>> (3. 7. 2020)
34. VSL II Cp 3727/2011 z dne 25. 4. 2012, URL:
<<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/2012032113048056/>> (4. 7. 2020)
35. VSL II Cp 441/2012 z dne 3. 10. 2012, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/2012032113049670/>> (5. 7. 2020)
36. VSL I Cp 1189/2015 z dne 20. 5. 2015, URL:
<<http://sodisce.si/vislj/odlocitve/2012032113080475/>> (5. 7. 2020)

37. VSL II Cp 1936/2016 z dne 8. 3. 2017, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111406258/>> (3. 7. 2020)
38. VSL I Cp 3051/2016 z dne 8. 3. 2017, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111406679/>> (26. 7. 2020)
39. VSL I Cp 1531/2018 z dne 7. 11. 2018, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111428179/>> (11. 7. 2020)
40. VSL II Cp 1878/2018 z dne 21. 11. 2018, URL:
<<http://www.sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111425204/>> (12. 7. 2020)
41. VSM I Cp 343/2003 z dne 8. 11. 2005, URL:
<<http://www.sodisce.si/vismb/odlocitve/35978/>> (11. 7. 2020)
42. VSM I Cp 119/2019 z dne 24. 4. 2019, URL:
<<http://sodisce.si/vismb/odlocitve/2015081111432152/>> (8. 7. 2020)

SODNE ODLOČBE TUJIH SODIŠČ

1. Cassazione civile, Sez. II, sentenza n. 8352 del 25 maggio 2012, URL:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiB4oz--sLrAhVQ3aQKHRGJBukQFjAAegQIARAB&url=http%3A%2F%2Fwww.neldiritto.it%2Fappgiurisprudenza.asp%3Fid%3D8079&usg=AOvVaw1eDNNNoUeu2YeIAO_L3UIjh> (26. 7. 2020)